

Directie Criminaliteitspreventie

Ministerie van Justitie

Postbus 20301, 2500 EH Den Haag
Telefoon 070 - 3706710 Telefax 070 - 3707905

Criminaliteitspreventie via buurtbeheer

Resultaten voormetingsfase
procesevaluatie van
18 buurtbeheerprojecten

Ministerie van Justitie

Directoraat Generaal Politie en Criminaliteitsbestrijding
Directie Criminaliteitspreventie

Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

Aan geadresseerde

Bezoekadres
Schedeldoekshaven 100
2511 EX Den Haag
Telefoon (070) 3 70 67 10
Fax (070) 3 70 79 05

Onderdeel
Contactpersoon
Doorkiesnummer(s)
Datum
Ons kenmerk
Bijlage(n)
Onderwerp

Stafafdeling Informatievoorziening
mr J.J. Overwater
(070) 3 70 67 09
Februari 1993
DCP-3/23-93
1
Rapport 'Criminaliteitspreventie via Buurtbeheer'

Bijgaand treft u aan het rapport 'Criminaliteitspreventie via buurtbeheer; resultaten van de voornetingsfase van de procesevaluatie van 18 buurtbeheerprojecten'.

De Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie ondersteunt gedurende drie jaar (1991-1993) 18 buurtbeheerprojecten in Nederland. Doel van dit experiment is te komen tot vermindering van veelvoorkomende criminaliteit en de angst voor criminaliteit door middel van een aanpak op wijk- en buurtniveau, waarbij alle betrokken instanties samenwerken. De mate van succes van dergelijke projecten wordt op twee manieren onderzocht: door middel van een evaluatie van het proces en door een evaluatie van het effect.

Het bijgaande rapport geeft een verslag van de interviews met projectleiders, alsmede de uitslagen van een enquête, welke in 1992 zijn uitgevoerd (onderzoeksbureau Van Dijk, Van Soomeren en Partners te Amsterdam). De verzamelde informatie geeft inzicht in de planning, de organisatie, de maatregelen en het begeleidende onderzoek in de beginfase van de experimenten.

Gezien de vragen van de verschillende kanten naar het resultaat van deze voormeting, leek het de Stafafdeling Informatievoorziening nuttig reeds nu inzicht in deze eerste gegevens te verschaffen. Daarom dit rapport, in de wetenschap dat later uiteraard een uitgebreid verslag van de gehele projectperiode zal verschijnen.

Het Hoofd van de Stafafdeling Informatievoorziening,

drs H.M. Willemse

Criminaliteitspreventie via buurtbeheer

Resultaten van de voormetingsfase van de
procesevaluatie van 18 buurtbeheerprojecten

Buro Van Dijk, Van Soomeren en Partners

*In opdracht van de
Directie Criminaliteitspreventie*

Maart 1993

• 1993, Stafafdeling Informatievoorziening
Directie Criminaliteitspreventie
Ministerie van Justitie

ISBN 90-5319-025-2

Inhoud

	Samenvatting	
	Summary	
1	Inleiding	1
1.1	Procesevaluatie	1
1.2	Algemene beschrijving van het experiment	1
2	Doel en opzet van de procesevaluatie	5
2.1	Doel	5
2.2	Opzet	5
3	Instrumenten	7
3.1	Het interview	7
3.2	De vragenlijst	7
3.2.1	De DDQ	8
3.2.2	Open vragen	9
4	Resultaten	11
4.1	Respons	11
4.2	Interview	12
4.3	Vragenlijst	14
5	Slotbeschouwing	21
5.1	Maatregelen	21
5.2	Organisatie	22
5.3	Planning	25
5.4	Rol van onderzoek	27
5.5	Samenvatting en aanbevelingen	27
	Overzicht DCP-publikaties	31

Samenvatting

In de periode 1991-1993 (gedurende 3 jaar) ondersteunt de Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie achttien buurtbeheerprojecten verspreid over het hele land. Doel van dit experiment is te komen tot vermindering van de veel voorkomende criminaliteit en de angst voor criminaliteit door middel van een aanpak op wijk- en buurniveau, waarbij alle betrokken instanties samenwerken.

De projecten worden op twee manieren geëvalueerd:

- effectevaluatie: het vaststellen van de resultaten van de projecten;
- procesevaluatie: het vaststellen van de kwaliteit van het beleidsproces c.q. opzet en uitvoering van de projecten.

De resultaten van de voormetingsfase van de procesevaluatie zijn nu bekend. De dataverzameling voor deze voormeting heeft plaatsgevonden met behulp van twee instrumenten:

- een gestructureerd interview met alle projectleiders;
- een schriftelijke vragenlijst, samengesteld uit een bestaande, gestandaardiseerde lijst (de Decisions Determinants Questionnaire) en een aantal open vragen, die werden voorgelegd aan sleutelpersonen van de projecten.

Aan het interview hebben alle projectleiders hun medewerking verleend, met uitzondering van één projectleider die door langdurige ziekte geveld was. Opvallend was het enthousiasme van alle projectleiders. Men schat de slaagkansen van de projecten nooit onvoldoende, maar vaak gematigd positief in. Toch melden enkele projectleiders dat ze op sommige onderdelen de kansen wat minder optimistisch inschatten. Vaak betreft het hier de effecten als het daadwerkelijk terugdringen van criminaliteit en het structureel invoeren van de integrale wijkgerichte werkwijze.

De respons van de sleutelpersonen op de vragenlijst is mager: 45%. Vaak merkten zij op nog niet voldoende op de hoogte te zijn van het project, omdat het nog maar pas gestart was. Ook was de moeilijkheidsgraad van de vragenlijst een drempel.

De scores van de sleutelfiguren, die wel de vragenlijst invulden, vallen zeer gunstig uit. Kennelijk zijn zij zeer bereid tot het invoeren van buurtbeheer. Zowel de omstandigheden binnen als buiten de eigen organisatie worden gunstig beoordeeld. Daarentegen scoren de behoefte aan het project, de mate waarin het aansluit bij de heersende werkwijzen en denkbeelden van de organisaties en de verwachte baten minder gunstig.

Op basis van de resultaten van de nulmeting is het mogelijk de 18 buurtbeheerprojecten nader te karakteriseren naar planning, organisatie, maatregelen en de rol van onderzoek.

Alle projecten hebben een goede voorbereiding getroffen. Er zijn globaal twee modellen van voorbereiding te onderscheiden:

- snel beginnen met een kleine groep betrokkenen, waarna via een sneeuwbalmethode het project steeds breder en krachtiger wordt;
- langdurig voorbereiden om met een brede groep betrokkenen grondig aan het werk te kunnen gaan.

De relatie tussen doelen en middelen ontbreekt bijna altijd in de plannen van de projecten. Tijdstermijnen worden wel realistisch gesteld en er is meestal voor de bewoners een duidelijk startmoment waarop de projecten beginnen. Verder is men er in alle projecten op gericht op korte termijn voor de bewoners zichtbare resultaten te behalen.

Als organisatievorm wordt bijna in alle projecten een projectmodel gehanteerd. In sommige projectgroepen zijn onvoldoende mandaten, tijd en budgetten verleend aan enkele van de deelnemende personen. Verder bestaat er een zekere spanning tussen de belangen van de bewoners enerzijds en de beherende instanties anderzijds.

De meeste projecten hebben één coördinator. Daarnaast komen roulerende coördinatie, coördinatie voor bewoners enerzijds en beherende instanties anderzijds, gedeelde coördinatie en externe coördinatie voor. Tenslotte blijkt dat de begeleiding van DCP achterblijft bij de oorspronkelijke plannen, al wordt de gegeven begeleiding wel positief beoordeeld.

De criminaliteitspreventieve maatregelen die worden genomen in de projecten kunnen worden gekarakteriseerd aan de hand van de zogenaamde maatregelenmatrix. Dan valt op dat de meeste maatregelen situatiegericht zijn. In enkele projecten waar ook daders in de projectbuurt wonen, worden ook dadergerichte maatregelen genomen. Slachtoffergerichte maatregelen komen nauwelijks voor.

Verder valt op dat het merendeel van de maatregelen bestaat uit secundaire preventie (gericht op risicogroepen/-buurten). Daarnaast komt tertiaire preventie (gericht op probleemgroepen/-plekken) af en toe voor.

In de projecten kent men een belangrijke rol toe aan onderzoek, zowel bij de voorbereiding als ten behoeve van de evaluatie. Er vindt in alle projecten probleem- en criminaliteitsanalyse plaats. Dit geschiedt meestal met behulp van onderzoek en registratiesystemen. Verder peilt men ook meestal het draagvlak onder de bewoners, maar soms wordt dit achterwege gelaten om tijd te winnen. In vrijwel alle projecten heeft men tussentijdse evaluatie van de activiteiten voorgenomen.

Ook zijn er nog zeker enkele knelpunten. Zo is er behoefte aan kennis over projectmatig werken en aan een steunpunt voor het oplossen van ad hoc problemen. Ook vormt bewonersactivering voor veel projecten een knelpunt.

Verder zou er in de projecten meer aandacht moeten worden besteed aan het verband tussen de doelstellingen en de middelen waarmee men deze kunnen worden bereikt. Anders is het effect van de maatregelen aan het eind van de projectperiode niet aan te tonen.

Voorts is er aandacht nodig voor het verkrijgen van voldoende mandatering, tijd en budget voor de afzonderlijke projectdeelnemers. De flexibiliteit en slagvaardigheid van de projectgroepen laat daarom te wensen over.

Bij projecten waar met één coördinator wordt gewerkt is het van belang een vervanger aan te wijzen in verband met de continuïteit van het project.

Tot slot is aandacht gewenst voor de onderlinge tegenstelling in de belangen tussen de bewoners en de beherende instanties.

Summary

Crime prevention and Community Safety; Results of a pre-test of the process-evaluation of 18 community safety projects in The Netherlands.

Over a period of three years (1991-1993) the Department of Crime Prevention of the Dutch Ministry of Justice will support eighteen community safety projects throughout The Netherlands. Objective of this experiment is to achieve a decrease of petty crime and fear of crime by approaching it on district and neighbourhood level, with the cooperation of all authorities concerned.

The projects will be evaluated in two ways:

- effect-valuation: stating the results of the projects;
- process-evaluation: stating the quality of the policy c.q. organization and implementation of the projects.

The data for the pre-test were collected by means of the following methods:

- a structured interview with all project coordinators;
- a written questionnaire, consisting of an existing, standardized list (the Decisions Determinants Questionnaire, DDQ) and several open questions, which were put to the key figures of the projects.

On the base of the results of the pre-test it is possible to characterize the eighteen community safety projects more closely in the way of planning, organization, measures and the role of research. Roughly two models of preparation for the implementation of the projects are to be distinguished:

- a quick start with a small group of people concerned, after which the project will snowball and become broader and more effective;
- a lengthy preparation in order to be able to start thoroughly with a wide group of people concerned.

The relation between objectives and means is nearly always absent in the planning of the projects. Time limits are realistic and for the residents there is usually a clearly defined moment to start the projects. In all projects one aims at getting, for the residents, noticeable results within a short time.

In most of the projects a project model is used as a form of organization. In some project groups insufficient mandates, time and budget have been granted to some of the participating persons. Furthermore there is a certain tension between the interests of the inhabitants on the one hand and the managing authorities on the other hand. Most projects have one coordinator, but there is also rotating, shared and external coordination.

The crime-preventing measures that are taken within the projects can be characterized by the so-called measure-matrix. It then becomes clear that most measures are situation-oriented. Offender-oriented measures are sometimes taken in projects, when offenders live in the neighbourhood involved. Victim-oriented measures hardly occur at all.

Most of the measures include secondary prevention (aimed at risk groups/neighbourhoods). Tertiary prevention sometimes occurs.

There are various bottlenecks. There is not much willingness to participate in crime-prevention. Apart from that more attention should be paid to the coherence between the objectives of the projects and the means to achieve these. This is imperative to demonstrate the effect of the measures.

Attention should also be paid to the obtaining of sufficient authorization, time and budget for the separate participants in the projects. Flexibility and decisiveness will otherwise leave a lot to be desired.

In projects with one coordinator it is important to appoint a replacement concerning the continuity of the project.

Finally, attention should be given to the internal difference of interests between residents and the controlling authorities.

1 Inleiding

Het Ministerie van Justitie onderzoekt via de tijdelijke ondersteuningsregeling 'integrale aanpak van criminaliteit op wijk- en buurtniveau' op experimentele wijze onder welke voorwaarden een integrale aanpak van criminaliteit op wijk- en buurtniveau succesvol kan plaatsvinden.

Doel van het experiment is te komen tot vermindering van veel voorkomende criminaliteit en van angst voor criminaliteit door middel van een aanpak op wijk- en buurtniveau¹ waarbij alle betrokken instanties samenwerken. Hiertoe ondersteunt het Ministerie van Justitie gedurende drie jaar (1991 tot en met 1993) achttien projecten, verspreid door het hele land. Deze ondersteuning geschiedt zowel in financiële zin (subsidieverstreking) als in begeleidende zin (bijwonen van vergaderingen van de begeleidingscommissie van elk project, adviseren en meedenken). Aan de subsidieverstreking zijn voorwaarden verbonden: het geld is bestemd voor personele lasten (aanstellen van een projectcoördinator bijvoorbeeld), voor maatregelen die op criminaliteitspreventie of -bestrijding gericht zijn, en voor voorlichtingsactiviteiten².

De projecten worden op twee manieren geëvalueerd:

- effectevaluatie, uitgevoerd door het WODC (Ministerie van Justitie) te Den Haag;
- procesevaluatie, uitgevoerd door bureau Van Dijk, Van Someren en Partners (DSP) te Amsterdam.

In dit rapport wordt verslag gedaan van de voormetingsfase uit de procesevaluatie.

1.1 Procesevaluatie

Globaal worden bij een innovatie twee typen evaluatie onderscheiden: effect- en procesevaluatie. Bij een effectevaluatie kijkt men naar de resultaten van een beleidsproces, bij een procesevaluatie stelt men de kwaliteit van het beleidsproces vast. Bij een procesevaluatie draait het om drie hoofdvragen:

- wat is er gedaan? (beschrijven)
- wat is er van de oorspronkelijke plannen terechtgekomen en welke verklaring is hiervoor te geven? (interpreteren)
- welke aspecten en randvoorwaarden zijn van belang bij het invoeren van vergelijkbare innovaties? (leren)

1.2 Algemene beschrijving van het experiment

De beschreven aanpak wordt de buurtbeheer-aanpak genoemd. Buurtbeheer houdt in, dat een wijk of buurt op een kwalitatief goed leefbaarheidsniveau gebracht en/of gehandhaafd wordt. Dit leefbaarheidsniveau heeft zowel betrekking op fysiek onderhoud als op sociale problemen. Om dit te bereiken wordt een andere werkwijze dan gebruikelijk gehanteerd. Niet langer beheren afzonderlijke instanties (gemeentelijke diensten, politie, woningbouwverenigingen, welzijns- en opbouworganisaties) een buurt elk apart; in plaats daarvan stemmen zij de activiteiten onderling af. Hierdoor wordt bijvoorbeeld voorkomen dat een straat drie keer in één maand wordt opengebroken door drie verschillende instanties. Door integrale samenwerking wordt dus nagestreefd dat energie en geld efficiënter en - dat is althans de hypothese - effectiever besteed worden.

¹ Bron: circulaire DCP 90/176 D 24. In de rapportage worden deze projecten korthedshalve doch niet geheel terecht aangeduid met 'criminaliteitspreventie via buurtbeheer' of 'buurtbeheerexperimenten'.

² Per project kunnen de voorwaarden enigszins verschillen.

Integraal betekent in dit verband dat alle relevante beheer-instanties bij de samenwerking betrokken worden.

Voor deze samenwerking wordt veelal een afzonderlijke organisatiestructuur in het leven geroepen, meestal een projectorganisatie met een stuurgroep en werkgroepen. Hiermee beoogt men een snellere, slagvaardiger besluitvorming en uitvoering te realiseren. Kortere lijnen, gemandateerde medewerkers en flexibele ad hoc-structuren vormen hier de sleutelwoorden.

Dikwijls heeft de invoering van buurtbeheer organisatorische gevolgen voor de bestaande beherende instanties. Deze moeten zich plotseling gaan richten op een geografisch gebied (nl. de buurt waar het project plaatsvindt), terwijl ze meestal ingedeeld zijn op basis van specialismen (bij een gemeente bv. dienst openbare werken, dienst welzijn, dienst sport; bij een woningcorporatie bv. afdeling bewonerszaken, afdeling technisch onderhoud, etc.). Invoering van buurtbeheer brengt dus vaak reorganisaties teweeg binnen de betrokken instanties. Dit stuit vrijwel altijd op weerstand vanuit de betreffende organisaties, waardoor het buurtbeheerproject de nodige tegenwerking kan verwachten. Een burgemeester van een gemeente waar al eerder geëxperimenteerd is met buurtbeheer (Deventer), merkte daarom op dat buurtbeheer vooral een organisatieprobleem is (De Europese Gemeente, no. 1, 1989).

De projecten waarop deze rapportage betrekking heeft, zijn:

gemeente	project/buurt
1 Amersfoort	Liendert
2 Amsterdam	Noord (Van der Pekbuurt)
3 Amsterdam	De Pijp (Diamantbuurt)
4 Arnhem	Malburgen
5 Dordrecht	Bleijendoek
6 Dordrecht	Oud Krispijn
7 Dordrecht	Staart (West)
8 Eindhoven	De Bennekel
9 Eindhoven	Woensel West
10 Enschede	Stroinkslanden/Wesselerbrink
11 Groningen	Beijum/Lewenborg
12 Groningen	Oosterparkwijk
13 Helmond	Binnenstad Oost
14 Maastricht	Malberg
15 Nijmegen	Wolfskuil
16 Rotterdam	Spangen
17 Rotterdam	Tarwewijk
18 Utrecht	West (Lombok)

De voormetingsfase van de procesevaluatie bestond uit activiteiten van tweeërlei aard:

- vragenlijstafname bij sleutelpersonen in alle projecten;
- interviews met alle projectleiders.

De gegevens die met de vragenlijst zijn verzameld, worden in dit rapport alleen in grote lijnen behandeld. In een aparte rapportage (het zg. uitgebreide rapport) worden deze gegevens uitgebreid per project gepresenteerd; dit vanwege de grote omvang van dit materiaal.

De verslagen van de interviews worden in een apart bijlageboek gepubliceerd en zijn om redenen van vertrouwelijkheid alleen bestemd voor de opdrachtgever (DCP, Ministerie van Justitie) en de begeleidingscommissie. Voor zover de informatie uit de gespreksverslagen geen gevoelige onderwerpen betreft, wordt deze wel in de rapportage verwerkt wanneer dit verhelderend kan zijn.

Er zijn dus een drietal rapportages:

- a. het onderhavige hoofdrapport met resultaten in grote lijnen en met conclusies;
- b. een uitgebreid rapport met gedetailleerde resultaten per project, verzameld met de vragenlijst;
- c. een bijlageboek met gespreksverslagen.

Bestelwijze van de rapportage

Het onderhavige rapport is zolang de voorraad strekt na te bestellen bij de Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie, Stafafdeling Informatievoorziening (kamer H925), Postbus 20301, 2500 EH DEN HAAG.

De bijbehorende 'Uitgebreide rapportage van de 18 projecten 'Criminaliteitspreventie via buurtbeheer' is gratis ter beschikking gesteld aan de coördinatoren van de beschreven 18 projecten.

Voor nabestellingen wende men zich tot Van Dijk, Van Soomeren en Partners, Mariotteplein 9, 1098 NW AMSTERDAM, telefoonnummer 020-625 75 37 of 020-626 69 70. De prijs van de uitgebreide rapportage bedraagt f 45,-

2 Doel en opzet van de evaluatie

In dit hoofdstuk wordt allereerst (paragraaf 2.1) ingegaan op het doel van de procesevaluatie van het experiment 'Criminaliteitspreventie via buurtbeheer'.

Vervolgens komt (paragraaf 2.2) de opzet van de evaluatie aan de orde en wordt ingegaan op de vraag op welk onderdeel van de evaluatie deze rapportage betrekking heeft.

2.1 Doel

Met de procesevaluatie wordt een tweeledig doel nagestreefd:

1. vergelijking tussen de voormeting en de nameting;
2. praktisch gebruik ten behoeve van begeleiding van de projecten.

Het *eerstgenoemde doel* dient voor het vaststellen van de kwaliteit van het beleidsproces, zoals omschreven in hoofdstuk 1 (Wat is er gedaan? Wat is er van de oorspronkelijke plannen terechtgekomen en welke verklaring is daarvoor te geven? Welke aspecten en randvoorwaarden zijn van belang gebleken bij het invoeren van deze innovatie?). Op deze wijze kan worden aangegeven of het betreffende beleid voortgezet zou moeten worden na afloop van de experimentele periode en zo ja, hoe dit beleid dan gestalte zou moeten krijgen.

Deze doelstelling brengt met zich mee dat er bij de voormeting al veel informatie vastgelegd moet worden, terwijl er relatief weinig conclusies uit te trekken zijn. De waarde van de informatie komt immers pas tot uiting bij de nameting, wanneer de beide metingen met elkaar vergeleken worden.

Het *tweede doel*, begeleiding van de projecten, beoogt het welslagen van het experiment te bevorderen. De projecten worden door de subsidiegever, de Directie Criminaliteitspreventie (DCP) van het Ministerie van Justitie, begeleid en ondersteund om te zorgen dat het experiment werkelijk de verwachte informatie zal opleveren. Om de kwaliteit van de DCP-begeleiding en -ondersteuning te verhogen en het begeleidingsproces te vergemakkelijken worden er op gezette tijden gegevens uitgewisseld tussen de DCP en de proces- en effectevaluatoren.

Om de begeleiding geen vertraging te laten oplopen, zijn de gegevens van de voormeting door de onderzoekers direct neergelegd in een interne rapportage voor de DCP-begeleiders. Er werden aanbevelingen gedaan waarbij de nadruk werd gelegd op begeleidingsaspecten per project.

Voorts zijn de resultaten gepresenteerd aan betrokkenen bij de 18 buurtbeheerprojecten in de vorm van een lezing op een werkconferentie te Dordrecht (13 maart 1992). Een bundel met verslagen van deze werkconferentie, waarin onder meer deze lezing te vinden is, is verkrijgbaar bij de bestuursdienst van de gemeente Dordrecht.

2.2 Opzet

Gegeven de beschikbare middelen kunnen niet alle projecten grondig geëvalueerd worden. Er is daarom gekozen voor drie niveaus van procesevaluatie: minder diepgaand, diepgaand, en uitgebreid³. De projecten zijn over de trajecten verdeeld op basis van pragmatische gronden. Dit heeft geleid tot de volgende indeling (schema 1).

³ Binnen de lopende projecten worden de termen niet-diepgaand, diepgaand en super-en-dieper gebruikt.

Schema 1: Projecten per niveau van procesevaluatie

minder diepgaand	diepgaand	uitgebreid
Amersfoort (Liendert)	Arnhem (Malburgen)	Amsterdam (De Pijp)
Eindhoven (Woensel West)	Eindhoven (De Bennekel)	Amsterdam (Noord)
Enschede (Wesselerbrink/ Stroinkslanden)		Dordrecht (Staat-West)
Groningen (Oosterpark)		Dordrecht (Oud-Krispijn)
Groningen (Beijum/Lewenborg)		Dordrecht (Bleyenhoek)
Helmond (Binnenstad Oost)		
Maastricht (Malberg)		
Nijmegen (Wolfskuil)		
Rotterdam (Tarwewijk)		
Rotterdam (Spangen)		
Utrecht (Lombok)		

Per niveau van procesevaluatie verschilt de opzet. Het niet-diepgaande niveau kent een voor- en nameting design (DDQ⁴ en interview), het diepgaande niveau eveneens doch dit wordt aangevuld met informatievergaring *tijdens* de looptijd van de betreffende projecten, het uitgebreide niveau wordt gekenmerkt door een uitbreiding van deze laatstgenoemde opzet met actieve begeleiding en advisering door bureau Van Dijk, Van Soomeren en Partners tijdens de uitvoering van de betreffende projecten. In schema ziet het bovenstaande er als volgt uit:

Schema 2: Trajecten en bijbehorende activiteiten

Traject	DDQ + interview pre-post	Aanvullende informatiever- garing	Constante begeleiding en advisering
Niet-diepgaande procesevaluatie:	ja	nee	nee
Diepgaande procesevaluatie:	ja	ja	nee
Super en dieper procesevaluatie:	ja	ja	ja

Elk niveau van procesevaluatie kent dus een eigen traject, dat gedeeltelijk overlapt met de trajecten van de andere niveaus. Dit rapport vormt een verslag van de *voormetingsfase* van alle trajecten.

⁴ DDQ=Decision Determinants Questionnaire (zie hoofdstuk 3).

3 Instrumenten

De dataverzameling heeft plaatsgevonden met behulp van twee instrumenten:

- een gestructureerd interview (zie 3.1);
- een vragenlijst, samengesteld uit een bestaande, gestandaardiseerde lijst (de Decision Determinants Questionnaire) en een aantal open vragen (zie 3.2).

3.1 Het interview

Met iedere projectleider⁵ is een interview gehouden waarin een tiental onderwerpen is behandeld:

- voorgeschiedenis van het project;
- inhoud van het project;
- organisatiestructuur;
- middelen;
- informatie en communicatie;
- veranderingen;
- belangen en houdingen;
- belemmerende en vergemakkelijkende factoren;
- omgeving;
- overall oordeel.

Tussen medio september 1991 en begin januari 1992 zijn in totaal zeventien gesprekken gevoerd⁶. De gemiddelde duur van een gesprek was twee tot drie uur. In sommige gevallen zijn de gesprekken aangevuld met een bezichtiging van de buurt waarin het project plaatsvindt.

Van ieder gesprek is een uitgebreid verslag gemaakt (plm. 5-6 pagina's), dat aan de gesprekspartners ter becommentariëring en correctie is toegestuurd. Hierna is door de onderzoekers per project een definitief gespreksverslag gemaakt.

3.2 De vragenlijst

Aan iedere projectleider is verzocht in overleg met de onderzoekers een lijstje samen te stellen met namen van sleutelpersonen die bij het project betrokken zijn. Het maximum aantal te noemen sleutelpersonen per project bedroeg dertig. Het was de bedoeling zo mogelijk van iedere, bij het project betrokken instantie tenminste één representant als sleutelpersoon te verkrijgen. De onderzoekers maakten gebruik van een checklist om te garanderen dat alle relevante instanties vertegenwoordigd waren.

De aldus gevonden sleutelpersonen kregen een schriftelijk te beantwoorden vragenlijst voorgelegd. Deze vragenlijst valt uiteen in twee delen: een gestructureerd deel met gesloten antwoordcategorieën en een deel met open vragen. De gestructureerde vragen zijn integraal overgenomen uit een bestaande, gestandaardiseerde vragenlijst, de Decision Determinants

⁵ In die projecten waar nog geen projectleider was, is gesproken met degene die belast was met de voorbereiding van het project.

⁶ In de projecten Amsterdam-Noord, Dordrecht-Bleijenhoeck, Dordrecht-Oud Krispijn en Dordrecht-Staart heeft geen apart gesprek plaatsgevonden. De procedure die hier gevolgd is wijkt enigszins af. Omdat deze projecten deel uitmaken van het uitgebreide traject (zie 2.2), hadden de onderzoekers in september 1991 hier al een bezoek gebracht ten behoeve van de jaarlijkse rapportage. In dit kader waren er reeds gesprekken gevoerd met de projectcoördinatoren. Deze informatie is ook voor de gespreksverslagen gebruikt. Van het project in Amsterdam-De Pijp kon geen gespreksverslag gemaakt worden wegens langdurige ziekte van de projectcoördinator.

Questionnaire (DDQ). De open vragen zijn speciaal voor deze projecten opgesteld en zijn specifiek van aard dan de DDQ-vragen.

In bijlage 1 van het uitgebreide rapport is deze vragenlijst integraal opgenomen.

3.2.1 De DDQ

De Decision Determinant Questionnaire is ontwikkeld in de Verenigde Staten door Bedell c.s. (1985)⁷ en diverse malen toegepast. Op basis van deze toepassingen is een normering vastgesteld voor de Verenigde Staten. Van den Bogaart en Wintels (1988)⁸ hebben de DDQ in het Nederlands vertaald en de normering aangepast aan de Nederlandse cultuur.

In de vragenlijst wordt een achttal aspecten geïnventariseerd, die iets aangeven over de bereidheid van de betrokkenen om een innovatie (hier: het project 'criminaliteitspreventie via buurtbeheer') in te voeren. Deze aspecten zijn:

Voorwaarden

Onder dit kopje vallen de beschikbare financiële middelen, vaardigheden, tijd en algemene randvoorwaarden.

Waarden

Hiermee wordt bedoeld de mate waarin het buurtbeheerproject aansluit bij de heersende werkwijzen en denkbeelden (waardencultuur) van de betrokkenen organisaties.

Ideeën

Met deze term wordt de mate aangeduid waarin betrokkenen bekend zijn met de inhoud van het project; voorts wordt ermee aangeduid hoe de verkrijgbaarheid van informatie over het project is en in welke mate de medewerkers van de betreffende organisatie beseffen welke veranderingen het project met zich meebrengt.

Omstandigheden

Zowel interne (dat wil zeggen binnen de organisatie waar een respondent deel van uitmaakt) als externe omstandigheden kunnen de slaagkans van een project beïnvloeden, hetzij gunstig hetzij ongunstig. In de DDQ-vragenlijst wordt uitsluitend naar negatieve invloeden geïnformeerd.

Concreet wordt geïnventariseerd:

- of er veranderingen in de samenstelling van de directie/leiding zijn geweest in het afgelopen jaar;
- of er star aan bestaande methodes wordt vastgehouden binnen de betreffende organisatie;
- of de invoering van het project samenvalt met een wijziging in de doelstellingen van de organisatie;
- of de invoering van het project samenvalt met een reorganisatie.

De schaal omstandigheden wordt niet betrokken in de berekening van de totaalscore.

Tijdstip

Met de term tijdstip wordt aangeduid: de geschiktheid van het moment dat is gekozen om het project in te voeren. Daarnaast wordt bij de schaal 'tijdstip' gevraagd naar het moment waarop de doelgroep is of wordt vastgesteld en naar de mogelijkheid om op de oude werkwijze terug te vallen (met andere woorden de 'tijdelijkheid' van het project).

De schaal tijdstip telt overigens niet mee bij de berekening van de totaalscore.

⁷ Bedell, J.R., J.C. Ward Jr., R.P. Archer, M.K. Stokes - An Empirical Evaluation of a Model of Knowledge Utilization. In: Evaluation Review, April 1985.

⁸ Bogaart, P. van den en P. Wintels - Evaluatie van intensieve thuisbegeleiding (Hometraining). Resultaten van een onderzoek onder tien experimentele projecten. COJ/Lisbon, Leiden, 1988.

Behoeft

Hier staat de vraag centraal: 'In hoeverre is er bij de betrokken organisaties behoefte aan dit project?' Concreet wordt in de vragenlijst de behoefte behandeld van:

- de organisatie;
- de doelgroep van de organisatie.

Bovendien wordt gezien in hoeverre het project aansluit bij de bestaande prioriteiten van de betreffende organisatie.

Weerstand

Onder dit kopje wordt geïnventariseerd in hoeverre er wantrouwen of gebrek aan motivatie ten aanzien van het project leeft onder de medewerkers van de betreffende organisatie.

De schaal weerstanden telt overigens niet mee in de totaalscore.

Baten

Bij dit aspect gaat het om de voordelen en opbrengsten die verwacht worden door de medewerkers van de betreffende organisatie. Verwachte baten waar naar is gevraagd, zijn: verbeterde dienstverlening, verbeterde werkresultaten, bevordering van het bereiken van de doelstellingen van de betreffende organisatie.

Per aspect worden er vier à vijf vragen gesteld; deze vragen vormen samen een zogenaamde schaal. Voor elke schaal wordt een aparte score berekend. Verder wordt met de schalen een totaalscore berekend, die ruwweg gesproken⁹ bestaat uit de som van de schaalscores. In bijlage 2 van het uitgebreide rapport worden de berekening en interpretatie uitgelegd.

Met de uitslag van de DDQ kan beoordeeld worden hoe de uitgangspositie van het betreffende project is ten tijde van de voormeting. Met andere woorden: in hoeverre hebben de respondenten (vertegenwoordigers van organisaties) vertrouwen in het project en rond welke van de acht genoemde aspecten bestaan er eventueel knelpunten?

3.2.2 Open vragen

Naast de vragen die ontleend zijn aan de standaard-vragenlijst (DDQ) is er ter aanvulling een aantal open vragen in de lijst opgenomen. Hierin komen de volgende onderwerpen aan bod:

- rapportcijfer voor de organisatie van het project;
- verwachte positieve gevolgen;
- verwachte negatieve gevolgen;
- positieve omstandigheden;
- negatieve omstandigheden;
- potentiële stimulansen;
- werkelijk verwachte stimulansen;
- potentiële bedreigingen;
- werkelijk verwachte bedreigingen;
- in de afgelopen periode afgeronde maatregelen;
- niet uitgevoerde maatregelen in de afgelopen periode;
- geplande maatregelen voor de komende periode.

Rapportcijfer

Aan alle respondenten is gevraagd hun overall oordeel over de procesmatige kant van het project uit te drukken in een rapportcijfer.

Het getal dat bij elk project vermeld wordt, is een gemiddelde van de rapportcijfers van alle respondenten bij het desbetreffende project.

Tevens wordt de standaardafwijking van dit gemiddelde rapportcijfer vermeld. De standaardafwijking geeft aan in hoeverre de cijfers van de respondenten onderling verschillen.

⁹ Niet alle factoren worden in de optelling betrokken, bovendien vindt er vermenigvuldiging met een constante plaats.

Verwachte positieve en negatieve gevolgen

In de DDQ wordt alleen gevraagd of men voordelen van het project verwacht. In het kader van de projectevaluatie is het interessant te weten *welke* positieve gevolgen men verwacht. Per project worden alle voordelen die door de diverse respondenten zijn genoemd, geïnventariseerd. Daarbij wordt vermeld hoe vaak een bepaalde verwachting is genoemd.

Het is denkbaar dat er (ook) negatieve gevolgen worden voorzien. Dit kan van belang zijn om achteraf te verklaren waarom (een onderdeel van) het project niet is geslaagd. De verwachte negatieve gevolgen worden daarom eveneens geïnventariseerd.

Positieve en negatieve omstandigheden

Onvoorziene omstandigheden in de omgeving van het project kunnen de voortgang beïnvloeden, hetzij positief, hetzij negatief. In de DDQ wordt alleen gevraagd of er negatieve invloeden zijn van omstandigheden. Via de open vraag wordt geïnventariseerd welke omstandigheden dat zijn, en welke positieve invloeden er eventueel te onderscheiden zijn.

Potentiële en werkelijk verwachte stimulansen

Er is gevraagd welke factoren in het ideale geval stimulerend voor het project zouden kunnen werken. Om niet alleen bij luchtfietsrij te blijven, is daarna verzocht aan te geven welke van die factoren werkelijk een rol kunnen gaan spelen.

Potentiële en werkelijk verwachte bedreigingen

Het is van belang vooraf te inventariseren welke factoren bedreigend kunnen zijn voor het voortbestaan van het project. Ook hier is gevraagd welke van die bedreigingen reëel verwacht worden.

Maatregelen die afgerond, respectievelijk niet uitgevoerd zijn in de afgelopen periode of gepland in de komende periode

Dit spreekt voor zichzelf. Met de afgelopen periode wordt bedoeld: de periode tot aan het moment van interviewen.

Tot slot

De uitkomsten van de DDQ en de open vragen per project zijn te vinden in het uitgebreide rapport. In de onderhavige rapportage beperken we ons tot de presentatie van de DDQ-getallen en de rapportcijfers in een totaaltabel (zie hoofdstuk 4).

4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten¹⁰ weergegeven per dataverzamelinstrument. De opbouw van het hoofdstuk is als volgt:

- 4.1: respons (per instrument wordt de respons besproken);
- 4.2: interview (resultaten die uit de interviews naar voren zijn gekomen);
- 4.3: vragenlijst (gegevens die met de vragenlijst zijn verzameld; binnen deze paragraaf wordt een deel gewijd aan de resultaten van de DDQ en een deel aan de resultaten van de open vragen).

4.1 Respons

Aan het *interview* hebben alle projectleiders (of projectvoorbereiders) hun medewerking verleend, met uitzondering van één projectleider die door langdurige ziekte geveld was. Opvallend was het enthousiasme van alle projectleiders. Men was zeer bereidwillig in het verstrekken van informatie. Deze informatie is onder meer aangewend als achtergrondinformatie voor de beschrijvingen per project in de uitgebreide rapportage. Daarbij zijn delen van de gespreksverslagen die betrekking hadden op de feitelijke inhoud van het project (en de buurt waarin het project loopt) in ingedikte vorm gebruikt om per project een paragraaf te wijden aan de inhoud van het project. Daarnaast zijn de resultaten van de gespreksverslagen gebruikt om de begeleiding van de projecten door de DCP te ondersteunen (één van de doelstellingen van dit experiment; zie hoofdstuk 2).

In het algemeen bleek de invulling van de *vragenlijst* problemen op te leveren. De respons is dan ook mager: 45%. Wanneer bedacht wordt dat er sprake is van sleutelpersonen, mag verondersteld worden dat ze (bijna) allemaal mededelingen kunnen doen over het project. Deze verwachting bleek te optimistisch. Vaak merkte men op nog niet voldoende op de hoogte te zijn van het project omdat het nog maar pas gestart was en vulde men de vragen niet in. Dit kan betekenen dat we in een flink aantal gemeenten te vroeg kwamen met de voormeting.

Anderzijds is de voormeting bedoeld als nulmeting, en kan een project in die fase dus ook nauwelijks gestart zijn. Wel hadden we gehoopt dat de informatie over de inhoud van de op stapel staande projecten verder verspreid zou zijn dan het geval bleek.

De lage respons is terug te voeren op twee hoofdoorzaken.

1. De projecten verkeerden meestal nog in het beginstadium zodat de respondenten de inhoud ervan nog niet precies kenden. Veelal fungeert een klein groepje mensen als trekkers van het project. Andere mensen weten vaak wel dat zij er op termijn bij betrokken zullen raken, maar kennen de finesses van het project nog niet. Dit is niet verwonderlijk daar de beginfase van een project meestal bestaat uit het duidelijk formuleren van vragen of problemen, het inventariseren van actoren en het uitzoeken van mogelijke oplossingen. Typerend voor deze fase zijn onderstaande opmerkingen die vaak door de respondenten werden gemaakt:
 - 'ik heb nog niet voldoende zicht op wat er gaat gebeuren';
 - 'ik heb geen overzicht over het hele project, maar slechts over een deelterrein';
 - 'ik ben slechts zijdelings bij het project betrokken';
 - 'ik zit op relatief grote afstand van het project';

¹⁰

De resultaten worden in dit hoofdstuk in grote lijnen weergegeven. Dat wil zeggen dat er geen bespreking per project plaatsvindt, maar een bespreking van bevindingen die opgaan voor het merendeel van de projecten. Voor een gedetailleerd overzicht per project van de resultaten van de vragenlijst en de open vragen wordt verwezen naar de uitgebreide rapportage.

- 'ik doe mijn reguliere activiteiten gewoon, alleen is mijn organisatie nu bij het project ingeschakeld'.

Afgaande op deze opmerkingen kan men zich afvragen of de door de projectleiders aangewezen sleutelpersonen terecht als zodanig zijn aangemerkt.

2. De moeilijkheidsgraad van de vragenlijst. Het niveau van de vragen blijkt nogal hoog te liggen, zodat mensen met een relatief lage opleiding (vaak bewoners) moeite hadden de vragen te begrijpen. Ook de opmaak van de vragenlijst vormde een struikelblok voor de respons, met name de in het Engels gestelde kopjes. Bij een aantal respondenten bleken deze termen dusdanige weerstanden op te roepen dat zij de vragenlijst slechts half of helemaal niet wilden invullen¹¹.

Naast de bovenstaande hoofdoorzaken die voor alle projecten opgaan, is er een aantal omstandigheden die een lage respons tot gevolg hadden voor specifieke projecten:

- In enkele projecten (Groningen-Oosterpark en Eindhoven-De Bennekel) gaf de invulling van de DDQ dusdanige problemen dat de vragenlijst nauwelijks ingevuld werd. Van deze projecten zijn niet voldoende gegevens binnen om een betrouwbaar overzicht van de stand van zaken te geven.
- In enkele projecten waren de sleutelpersonen al enigszins murw door de veelheid aan onderzoeks- en evaluatie-instrumenten die ze in een andere context hadden moeten invullen, zodat de respons zeer laag was. Dit was het geval in de projecten Dordrecht-Bleijendoek, Dordrecht-Oud Krispijn en Dordrecht-Staart. Deze projecten zijn ongeveer een jaar eerder gestart dan de meeste andere. Hiermee vervullen ze min of meer een voorlopersfunctie. Van diverse zijden is er daarom grote belangstelling voor deze projecten, met als gevolg dat er veel evaluatie-onderzoek plaatsvindt.

4.2 Interview

De informatie die in de interviews werd verzameld over de tien genoemde onderwerpen (zie pagina 7), leverde het volgende, samengevatte beeld op.

Voortraject

De buurten waar de projecten plaatsvinden kennen meestal een voorgeschiedenis als stadsvernieuwingsgebied, en/of als probleemcumulatiegebied (pcg). Het betreft relatief vaak wijken die in de zestiger of zeventiger jaren zijn gebouwd; een minderheid is van oudere bouwdatum (begin deze eeuw). Uiterlijk verkeren de meeste projectbuurten in redelijk goede staat. De problematiek is veelal van sociale aard (overlast, botsende levensstijlen of culturen); daarnaast speelt in vrijwel alle gevallen een rol dat 'de beheerders (gemeente, woningcorporaties)' een achterstallige onderhoudssituatie hebben laten ontstaan.

Inhoud

Uit de gespreksverslagen komt naar voren dat er in de meeste projecten een combinatie van repressieve (m.n. bij drugsproblematiek) en preventieve maatregelen en van fysieke en sociale maatregelen zal worden toegepast. Ernstig is echter dat in vrijwel geen enkel project aangegeven kon worden welke concreet meetbare doelen men met de voorgenomen maatregelen nastreeft. Nog zeldzamer waren de gevallen waarin er iets op schrift staat (bv. in het plan van aanpak) over het verband tussen doelen en middelen.

Organisatiestructuur

De participanten in de projecten zijn meestal wisselende combinaties van gemeentelijke diensten, politie, woningcorporaties, welzijnswerk, opbouwwerk en bewonersorganisaties.

¹¹

De lijst zal bij de nameting van meer instructies worden voorzien om misverstanden te voorkomen en alle Engelse termen zullen worden vervangen door Nederlandse.

Er worden uiteenlopende inbeddingen gegeven aan de projecten, variërend van projecten die zijn ondergebracht bij de gemeente (bv. bij de ambtelijk coördinator sociale vernieuwing, bij de dienst stadsontwikkeling, bij de milieudienst, bij de dienst welzijn), bij de politie, of bij het opbouwwerk, tot projecten die een roulerend coördinatorschap kennen (Amsterdam-Noord) of zelfs een gesplitste coördinatie van vraag (lees: bewoners) en aanbod (instanties) hebben (Eindhoven-De Bennekel en -Woensel West).

Het organisatiemodel is vrijwel altijd een model met een projectgroep bestaande uit gemandateerde uitvoerenden en erboven een stuurgroep met chefs, directeuren en dergelijke; onder de projectgroep bevinden zich soms werkgroepen voor speciale aandachtsvelden. Een coördinator (soms meerdere) vormt het verbindende element tussen de diverse groepen en niveaus in de organisatiestructuur.

De mandatering laat in dit stadium van de projecten nog vaak te wensen over.

Middelen

Voor de financiering van de meeste projecten zijn, naast de subsidie die het Ministerie van Justitie ter beschikking stelt, nog andere financiële bronnen aangeboord. Met name het stadsvernieuwingsfonds en het fonds sociale vernieuwing worden in dit verband vaak genoemd. Verder wordt er in een enkel geval EG-subsidie verkregen. Creatief is het idee van de twee Rotterdamse projecten om de beschikbare middelen te gebruiken om meer fondsen te verwerven.

Een aantal projectleiders heeft de opdracht om het project budgettair neutraal te realiseren. In die gevallen worden met de nodige moeite de financiële stromen in kaart gebracht die vanuit de betrokken instanties voor reguliere werkzaamheden naar de projectbuurt gaan.

Informatie en communicatie

De projectgroep fungeert dikwijls als één van de belangrijkste middelen voor communicatie tussen de projectdeelnemers. Dit geldt zeker in de eerste fase van een project. In enkele projecten is voor de betrokken instanties een werkbezoek of een jaarlijkse buurtbeheerdag georganiseerd.

Voor bewoners wordt vaak gebruik gemaakt van informatieverstrekking via een meldpunt, buurtkrant, nieuwsbrief, foldermateriaal en soms ook via video of kabelkrant. Bij aanvang van projecten worden voor bewoners veelal informatieavonden gehouden. In een aantal gevallen lijkt de ervaring te bestaan dat de projectgroep al snel te log wordt doordat de groep uitdijt als steeds meer instellingen zich aansluiten. Het zwaartepunt van de werkzaamheden verschuift dan naar werkgroepen (klein, probleemgericht en gericht op actie) waarbij de werkgroepen aangestuurd worden door een kleine stuurgroep. De brede projectgroep krijgt dan meer de functie van een soort ledenvergadering bij een vereniging (komt slecht 1 à 2 keer per jaar bijeen om prioriteiten te bepalen en de beleidslijn van eventueel commentaar te voorzien).

Veranderingen

Bijna altijd brengen de projecten organisatorische veranderingen met zich mee voor de betrokken instanties. Deze kunnen variëren van een klantvriendelijker werkwijze tot complete reorganisaties. Nauw hiermee verbonden is het fenomeen van de weerstanden tegen verandering die zich bij tal van betrokken organisaties voordoet (zie ook de bespreking van de DDQ-resultaten in paragraaf 4.3).

Belangen en houdingen

De achterliggende belangen van de participerende organisaties zijn vaak terug te voeren op een aantal thema's:

- overleven bij bezuinigingen door een cruciale positie te verwerven of in ieder geval niet achter te blijven bij de ontwikkelingen (vaak bij welzijnsinstellingen, sociaal-cultureel werk, opbouwwerk en soms gemeentelijke diensten of afdelingen);
- terugbrengen van bedrijfsmatige verliezen (met name woningcorporaties, die met verhuurbaarheidsproblemen zoals leegstand, snelle doorstroming en verloedering van hun bezit te maken hebben);
- effectief terugdringen van criminaliteit, onveiligheid en overlast (politie, bewoners);
- bezuinigen door efficiënte samenwerking (met name gemeente, welzijnsinstellingen);

- stemmenwinst door aan de belangen van burgers te werken (gemeentepolitiek).

Vergemakkelijkende en belemmerende factoren

Vergemakkelijkend werkt de aanwezige binding van de bewoners met hun buurt, bereidheid tot medewerking bij veel bewoners en instanties, reeds aanwezige wijkkaders; soms worden hier ook mandatering en vergaande decentralisatie genoemd.

Belemmerend werken gebrek aan mandatering, lage motivatie onder sommige bewoners (met name als er niet meteen resultaten zichtbaar worden), te hoge verwachtingen onder bewoners, bezuinigingen, problemen met het onderbrengen van buurtbeheer bij portefeuillehouders, de tijd die nodig blijkt voor het opzetten van een organisatiestructuur.

Ontwikkelingen in de omgeving

Bijna alle projecten spelen zich af tegen de achtergrond van bezuinigingen en reorganisaties bij de betrokken instanties. Dit maakt het de projecten enerzijds niet makkelijk: er is nergens geld voor en het is vaak onduidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is. Anderzijds wordt er soms gemak van deze ontwikkelingen ondervonden: het project kan immers dienen als één van de middelen om efficiënter te werken, en er wordt soms gereorganiseerd op een wijze die het project ten goede komt.

Overall oordeel

Hier blijkt het enthousiasme van de projectleiders. Men schat de slaagkansen nooit onvoldoende, doch vaak gematigd positief in. Er is ook realisme: enkele projectleiders melden dat ze op sommige onderdelen de kansen wat minder optimistisch inschatten. Vaak betreft het hier de effecten zoals het daadwerkelijk terugdringen van criminaliteit en het structureel invoeren van de integrale wijkgerichte werkwijze.

4.3 Vragenlijst

Naast het interview is er gebruik gemaakt van een ander dataverzamelingsinstrument, namelijk een vragenlijst. In deze paragraaf worden de resultaten besproken die uit de vragenlijst naar voren komen. Hierbij wordt de paragraaf in twee delen gesplitst: een deel over de DDQ-resultaten en een deel over de resultaten die uit de open vragen blijken.

DDQ

De lage respons (zie paragraaf 4.1) had gevolgen voor de berekening van DDQ-resultaten. Voor een betrouwbare interpretatie van de DDQ-resultaten moet namelijk over vragenlijsten van tenminste 5 respondenten beschikt kunnen worden. Van de volgende veertien projecten is voldoende informatie voorhanden wat de DDQ betreft:

- Amersfoort-Liendert
- Amsterdam-Noord
- Amsterdam-De Pijp
- Arnhem-Malburgen
- Eindhoven-Woensel West
- Enschede-Stroinkslanden/Wesselerbrink
- Groningen-Beijum/Lewenborg
- Helmond-Binnenstad Oost
- Maastricht-Malberg
- Nijmegen-Wolfskuil
- Rotterdam-Spangen
- Rotterdam-Tarwewijk
- Utrecht-West

Van de overige projecten worden de resultaten dan ook niet vermeld in de hierna volgende tabel. Het gaat om de volgende:

- Dordrecht-Bleijendoek
- Dordrecht-Oud Krispijn
- Dordrecht-Staart
- Eindhoven-De Bennekel
- Groningen-Oosterpark

Over de drie Dordtse projecten is overigens op andere wijze voldoende informatie voorhanden. In het kader van het uitgebreide evaluatietraject is over deze projecten apart gerapporteerd (zie 'Buurtbeheer en criminaliteitspreventie in Dordrecht; rapportage eerste fase (medio 1990-medio 1991)'. Van Dijk, Van Soomeren en Partners B.V., Amsterdam, 1991).

Totaaloverzicht van DDQ-scores voor de 18 criminaliteits-buurtbeheer projecten (gebaseerd op gegevens eind 1991/begin 1992)

project	voorwaarden		waarden		ideeën		omstandigh.		behoeften	
	M	std	M	std	M	std	M	std	M	std
Amersfoort	1.5	0.8	0.9	0.4	1.6	0.5	2.2	0.6	0.9	0.7
A'dam-Noord	1.4	0.9	0.8	0.9	1.4	1.2	1.8	0.4	0.8	0.8
A'dam-Pijp	1.4	1.2	0.5	0.8	1.5	1.0	2.1	0.5	1.0	0.6
Arnhem	1.5	0.6	0.7	0.6	1.4	0.7	1.8	0.7	0.4	1.5
Dordt-Bleijenhoek										
Dordt-Oud Krispijn										
Dordt-Staart										
Eindh-Bennekel										
Eindh-Woensel	1.0	0.9	0.7	1.0	1.9	0.3	0.9	1.0	0.7	1.0
Enschede	0.8	0.5	0.1	0.4	1.7	0.5	2.0	0.7	0.2	1.0
Gron-Beijum/Lewenborg	1.2	1.1	0.7	0.7	1.2	1.0	1.7	0.6	1.2	0.0
Gron-Oosterpark										
Helmond	1.7	0.4	1.2	0.6	2.0	0.3	1.6	0.6	0.9	0.5
Maastricht	1.7	0.6	1.0	1.1	1.5	0.8	2.1	0.5	1.0	0.3
Nijmegen	2.0	0.2	0.6	0.9	2.1	0.0	1.8	0.7	1.0	0.5
R'dam-Spangen	1.5	0.5	0.5	0.9	1.5	0.8	1.2	0.8	0.6	0.8
R'dam-Tarwewijk	1.7	0.5	0.7	0.8	0.7	1.1	2.0	0.6	1.1	0.3
Utrecht	0.9	1.2	0.0	1.2	0.7	1.1	1.6	1.0	0.8	0.7
Gemiddelde over alle respondenten	1.4	0.8	0.7	0.9	1.5	0.9	1.8	0.7	0.8	0.7

project	tijdstop		weerstand		baten		totaal		rapport		N
	M	std	M	std	M	std	M	std	M	std	
Amersfoort	1.3	0.9	1.4	0.1	0.9	0.2	1.7	0.5	6.6	1.1	12
A'dam-Noord	0.8	1.3	1.4	0.2	0.8	0.4	1.6	1.1	6.0	2.0	8
A'dam-Pijp	1.0	1.1	1.4	0.2	0.5	1.1	1.4	0.7	7.4	0.8	13
Arnhem	1.6	1.1	0.9	1.2	0.7	0.3	1.4	1.0	6.9	0.3	8
Dordt-Bleijenhoek											2
Dordt-Oud Krispijn											3
Dordt-Staart											3
Eindh-Bennekel									5.0	2.7	4
Eindh-Woensel	1.2	1.2	1.2	0.3	0.3	1.4	1.4	0.9	6.4	2.5	5
Enschede	1.5	0.3	0.9	0.5	0.8	0.3	1.0	0.4	6.4	0.8	5
Gron-Beijum/L	1.6	0.8	1.4	0.2	0.7	0.7	1.5	0.9	6.5	0.9	10
Gron-Oosterpark											3
Helmond	1.1	0.9	1.4	0.1	0.9	0.2	2.0	0.3	6.6	1.0	15
Maastricht	1.7	0.8	1.3	0.2	0.9	0.3	1.8	0.6	6.6	0.9	13
Nijmegen	1.4	0.8	1.3	0.2	1.0	0.0	2.0	0.3	6.4	0.5	6
R'dam-Spangen	1.4	0.9	1.4	0.2	0.8	0.5	1.4	0.7	7.8	1.6	12
R'dam-Tarwewijk	1.5	0.8	1.5	0.0	1.0	0.0	1.3	0.6	7.9	0.7	5
Utrecht	1.7	0.8	1.1	0.6	0.6	0.7	0.9	1.0	5.2	1.9	15
Gemiddelde over alle respondenten	1.3	0.9	1.3	0.4	0.7	0.6	1.5	0.7	6.6	1.2	142

M = gemiddelde
std = standaard afwijking
N = aantal respondenten met valide antwoorden

Interpretatie
normaal = score tussen -0,5 en +0,5
gunstiger dan normaal = score groter dan 0,5
ongunstiger dan normaal = score kleiner dan -0,5

voorwaarden = beschikbare menskracht, kennis, vaardigheden, budget
waarden = aansluiting bij bestaande werkcultuur
ideeën = verspreiding van informatie over het project
omstandigheden = externe factoren die het project negatief beïnvloeden
tijdstop = geschiktheid van het moment van invoering van het project
behoeften = aansluiting bij bestaande behoeften van een organisatie
weerstand = tegenwerking tegen het project
baten = verwacht voordeel van het project
totaalscore = som van de schalen voorwaarden, waarden, ideeën, behoeften en baten; dit wordt vermenigvuldigd met een constante (.29).

Een uitgebreide beschrijving van de schalen en hun interpretatie is te vinden in bijlage 2 van het uitgebreide rapport.

De DDQ-resultaten die in bovenstaande tabel beschreven worden, geven aanleiding tot de volgende opmerkingen:

- Alle schaalscores vallen zeer gunstig uit. Normaal liggen de scores in Nederland tussen de -0,5 en +0,5; in deze projecten zijn alle scores echter beduidend hoger. Aanvankelijk waren we hier verbaasd over. Na controle van de berekeningswijze en na overleg met het COJ (het instituut dat de Nederlandse normen vaststelt, zie 3.2.1) bleek dat deze resultaten toch juist zijn. Kennelijk zijn alle respondenten zeer bereid tot het invoeren van de innovatie 'buurtbeheer'.
- Wanneer we *per schaal* de uitslag bezien (de verticale leesrichting in de tabel) blijkt dat:
 - de schaal omstandigheden relatief het gunstigst ervoor staat,
 - de schalen behoeften, waarden en baten er relatief het ongunstigst voor staan.
- Wanneer we de uitslagen *per project* bekijken (de horizontale leesrichting in de tabel) valt op dat de totaalscores van de projecten Helmond en Nijmegen het hoogst (=het gunstigst) zijn. Ook Maastricht en Amersfoort hebben een erg gunstige score. Daarentegen pakken de totaalscores van Enschede en Utrecht in vergelijking tot de andere projecten het ongunstigst uit. Het merendeel van de projecten heeft een totaalscore van 1.4

Verder kan gesteld worden dat:

- Amersfoort met zeer gunstige omstandigheden te maken heeft; daarentegen heeft men bij de betrokken organisaties wat moeite met de andere werkcultuur ('waarden') en weet men niet precies welk nut het project voor de eigen organisatie kan hebben ('behoeften' en 'baten'). Men meent niet zoveel behoefte aan het project te hebben.
- Amsterdam-Noord normale scores heeft. Vermeldenswaard is de vrij grote standaardafwijking bij de meeste scores; kennelijk hebben de deelnemende organisaties nogal verschillende visies op het project.
- Amsterdam-De Pijp de omstandigheden mee lijkt te hebben. De nieuwe werkcultuur ('waarden') blijkt nog wat moeite te kosten; verder is men niet erg overtuigd dat het project voordeel oplevert voor de eigen organisatie ('baten'). Wellicht moet binnen dit project duidelijk gemaakt worden wat de baten kunnen zijn.
- Arnhem met enkele organisaties te maken heeft die relatief weinig behoefte hebben aan dit project. Anderzijds zijn er enkele organisaties die het tijdstip van invoeren gunstig vinden en beoordeelt men algemeen de omstandigheden als goed. Over het geheel genomen is de bereidheid om het project in te voeren normaal.
- Eindhoven-Woensel een normale bereidheid heeft tot het invoeren van het project. Enkele instanties blijken geen hoge dunk te hebben van de baten die ze kunnen verwachten voor de eigen organisatie. De beoordeling van de informatieverspreiding is relatief goed. Het optimisme over de omstandigheden, dat bij de andere projecten waar te nemen is, ontbreekt hier.
- Enschede een relatief lage bereidheid blijkt te hebben om buurtbeheer in te voeren. Men heeft moeite met de omslag in werkcultuur ('waarden') en claimt weinig behoefte aan het project te hebben. Wel blijken de omstandigheden en het tijdstip van invoeren gunstig te vallen. Over de informatieverspreiding ('ideeën') oordeelt men relatief positief. Op de schaal 'voorwaarden' (en dan hebben we het over essentiële zaken als tijd, vaardigheden, menskracht en budgetten) scoort Enschede echter het laagst van alle projecten.
- Groningen-Beijum/Lewenborg er normaal voorstaat wat betreft de bereidheid om buurtbeheer in te voeren. De omstandigheden en het tijdstip van invoering blijken gunstig uit te komen. Daarentegen zijn de benodigde randvoorwaarden (tijd, vaardigheden, menskracht, budgetten) niet bij alle betrokken instanties aanwezig en laat de informatieverspreiding te wensen over.
- Helmond een zeer grote bereidheid toont om buurtbeheer in te voeren. Voorts blijken de randvoorwaarden, ideeënverspreiding en omstandigheden erg goed ervoor te staan. Bij de betrokken instanties is men echter minder overtuigd over de baten die het project

voor de eigen organisatie kan hebben. Men heeft dan ook relatief weinig behoefte aan het project. Opvallend is tot slot dat alle standaardafwijkingen klein zijn; dit houdt in dat de betrokkenen aardig op één lijn zitten.

- Maastricht een vrij grote bereidheid om buurtbeheer in te voeren heeft. Het project blijkt onder gunstige omstandigheden plaats te vinden. Ook de randvoorwaarden en het tijdstip van invoering vallen gunstig uit. Relatief het ongunstigst pakken de behoefte aan het project en de verwachte baten uit. Men blijkt bovendien moeite te hebben met de omslag in werkcultuur ('waarden').
- Nijmegen een erg grote bereidheid blijkt te hebben om het project in te voeren. De omstandigheden, de randvoorwaarden en de informatieverbreiding beoordeelt men als zeer gunstig. Daarentegen wordt bij enkele organisaties wel moeite ondervonden met de aansluiting op de nieuwe werkcultuur ('waarden'). Ook in Nijmegen valt de lage standaardafwijking op.
- Rotterdam-Spangen weinig behoefte aan het project heeft en moeite heeft met het wennen aan de nieuwe werkcultuur die buurtbeheer met zich meebrengt ('waarden'). De overige scores laten een normaal beeld zien. Ook de totaalscore duidt op een normale bereidheid tot het invoeren van het project.
- Rotterdam-Tarwewijk een normale bereidheid vertoont om buurtbeheer in te voeren. De omstandigheden en de randvoorwaarden blijken er relatief gunstig voor te staan. Anderzijds blijkt men moeite te hebben met de aansluiting tussen bestaande en nieuwe werkcultuur ('waarden'). Enkele organisaties vinden de informatieverbreiding ('ideeën') niet optimaal. Overigens merken we met nadruk op dat de respons in Tarwewijk erg laag is, zodat de uitkomsten slechts met de grootste voorzichtigheid gehanteerd mogen worden.
- Utrecht een erg lage bereidheid blijkt te hebben om buurtbeheer in te voeren. Sommige organisaties hebben moeite met de omslag in werkcultuur ('waarden'). Daarentegen beoordeelt men de omstandigheden en het tijdstip van invoering als gunstig. In het algemeen valt het gebrek aan consensus op (grote standaardafwijkingen). Kennelijk zijn de invalshoeken van de betrokken organisaties erg verschillend.

Vanzelfsprekend betreft het hier een erg globaal overzicht per project. Voor meer informatie en detaillering per project verwijzen we naar het uitgebreide rapport.

Bij alle cijfertjes moet men niet uit het oog verliezen dat de bruikbaarheid van de cijfers breder gaat dan een droge score van onderzoekers die de bereidheid tot invoering van 'criminaliteitspreventie via buurtbeheer' vooraf willen vastleggen. Een projectcoördinator kan aan de hand van de cijfers een indruk krijgen van waar de schoen mogelijk (het eerst/het meest) zal gaan wringen: men zoek daartoe de laagste schaalscores op. Men krijgt ook een indruk van de mate van consensus die bestaat bij de respondenten¹². Een hoge standaardafwijking impliceert dat 'alle neuzen nog niet in een richting staan' (van de desbetreffende schaal). Daar kan een projectcoördinator desgewenst iets aan doen (als dat al niet gebeurd is; besef dat hier de stand eind 1991/begin 1992 wordt gepresenteerd).

Men moet er echter voor waken alleen te kijken naar het eigen project. Voor de projectcoördinator die constateert dat zijn/haar project laag scoort op factor x kan het nuttig zijn om eens te kijken welke ander gemeenten/projecten juist hoog scoren op factor x. Een telefoontje of bezoekje aan die ander(en) kan vervolgens nuttig blijken ("hoe heb jij 'm dat nou geflikt?").

Open vragen

In het tweede deel van deze paragraaf worden de resultaten weergegeven die uit de open vragen naar voren komen. Uit de beantwoording van deze vragen is een aantal globale lijnen te halen. De conclusies worden per gestelde open vraag gepresenteerd.

¹²

De functies van de respondenten vindt men voor elk project in de uitgebreide rapportage. Veelal gaat het om vertegenwoordigers van politie, woningcorporaties, gemeentelijke diensten (onder meer Openbare Werken, Milieubeheer, Volkshuisvesting), welzijnswerk, opbouwwerk.

Verwachte gevolgen

De positieve gevolgen die men meestal van de projecten verwacht, zijn dat de leefbaarheid en de sociale veiligheid zullen verbeteren, de (kleine) criminaliteit zal afnemen, er weer een zekere mate van betrokkenheid van bewoners bij de buurt zal ontstaan en sprake zal zijn van een toename van de sociale controle. Voorts verwachten instanties dat ze bewoners kunnen laten merken serieus genomen te worden.

Op organisatorisch gebied wordt verwacht dat men efficiënter en effectiever te werk kan gaan door een integrale aanpak te hanteren.

Men is zich bewust van de negatieve gevolgen die bij het realiseren van deze verwachtingen kunnen ontstaan. De negatieve gevolgen die het meest genoemd worden zijn:

- teleurstelling bij bewoners vanwege hun (te) hoge verwachtingen waaraan niet kan worden voldaan;
- weerstanden bij instanties/diensten om opening van zaken te geven of om delen van het werkterrein uit handen te geven;
- stigmatisering van buurten of bevolkingsgroepen;
- hoge werkdruk;
- inzakken van het project als het experiment voorbij is.

Positieve en negatieve omstandigheden

Er is gevraagd aan te geven welke onvoorziene omstandigheden de projecten hetzij positief, hetzij negatief beïnvloeden.

Als positieve omstandigheden komen meestal naar voren:

- enthousiasme en betrokkenheid van bewoners;
- het beleid met betrekking tot sociale vernieuwing en bestuurlijke vernieuwing (deconcentratie, decentralisatie) dat goed aansluit bij deze projecten;
- calamiteiten zoals een toename van criminaliteit of opgelegde bezuinigingen die tot actie en samenwerking dwingen;
- positieve opstelling van instanties.

Als negatieve omstandigheden worden veel genoemd:

- bezuinigingen (met als gevolg een tekort aan tijd, geld of capaciteit);
- strijd tussen instanties;
- moeite om bewoners te activeren;
- neiging van bewoners om problemen geheel bij instanties neer te leggen;
- reorganisaties bij betrokken instanties;
- weerstanden tegen verandering bij organisaties;
- problemen met de leverantie van banenpoolers.

Stimulansen en bedreigingen

De respondenten hebben op ons verzoek geïnventariseerd welke stimulansen het project goed zou kunnen gebruiken. Hieruit kwamen de volgende zaken naar voren:

- meer geld, tijd en personeel; deze eerste stille hoop is natuurlijk een open deur, wie kan er niet meer geld, tijd en menskracht gebruiken;
- kleine successen die op korte termijn zichtbaar worden;
- plaatsingsbeleid van woningcorporaties dat gericht is op evenwichtige bevolkingsopbouw;
- meer draagvlak bij instanties, gemeentebestuur en bewoners;
- gedecentraliseerde, wijkgerichte aanpak bij instanties.

In hoeverre men deze stimulansen daadwerkelijk kan verwachten, verschilt uiteraard per project.

Minstens zo belangrijk is het om te weten welke zaken het voortbestaan van de projecten kunnen bedreigen. Veelgenoemde potentiële bedreigingen blijken:

- trage reacties van instanties op klachten van bewoners;
- bezuinigen, met name op het stadsvernieuwingsfonds en het fonds sociale vernieuwing;
- gebrek aan, of afname van de betrokkenheid van bewoners;
- weerstanden tegen een andere werkwijze bij instanties;
- tijdelijke aard van het project.

Met name de bezuinigingen vormen een alom gevoelde bedreiging. Dit is temeer het geval omdat die het minst te beïnvloeden zijn door projectdeelnemers.

Maatregelen

In de periode voorafgaand aan de eerste meting blijkt men zich veelal bezig te hebben gehouden met het opzetten van een organisatiestructuur, het inventariseren van de problematiek, het opstellen van plannen en het starten van een samenwerking.

Als er concreet actie is ondernomen, betreft het meestal voor de bewoners merkbare activiteiten zoals het afsluiten van brandgangen en portieken, schoonmaakacties, het openen van een meldpunt, aanstellen van huismeesters en buurtconciërges en herinrichting van de openbare ruimte.

In het algemeen kan gesteld worden dat de projectdeelnemers een gedegen voorbereiding lijken te treffen voor het project. Men probeert tal van contacten te leggen, organiseert wijkavonden om te horen wat bewoners als problemen ervaren en doet onderzoek (of maakt gebruik van recent uitgevoerd onderzoek) bij het opstellen van een Plan van Aanpak.

5 Slotbeschouwing

In het rapport 'Preventie en buurtbeheer', uitgegeven door de Directie Criminaliteitspreventie (Ministerie van Justitie) ter ondersteuning van de buurtbeheerprojecten die zij subsidieert, worden tal van handreikingen gegeven voor de opzet en uitvoering van deze projecten¹³.

In het onderhavige hoofdstuk wordt de praktijk in de 18 buurtbeheerprojecten vergeleken met deze handreikingen. De onderwerpen waarop vergeleken wordt, zijn:

- maatregelen;
- organisatie;
- planning;
- rol van onderzoek.

5.1 Maatregelen

In het rapport 'Preventie en buurtbeheer' wordt een matrix gepresenteerd waarmee criminaliteitspreventieve maatregelen kunnen worden ingedeeld. Deze matrix is oorspronkelijk samengesteld door Van Dijk en De Waard (1991) en kent de dimensies:

- primaire, secundaire en tertiaire preventie;
- dader-, slachtoffer- en situatiegericht.

Schema 3: Maatregelenmatrix

	Primair (gehele bevolking)	Secundair (risicogroepen/ -buurten)	Tertiair (probleemgroepen/ -plekken)
Dadergericht	Jongerenwerk Opvang spijbelaars Spijbelcontrole Vandalisme-info Wetgeving	CAD's Randgroepjongerenwerk Sociale vaardigheden Werkgelegenheidsprojecten	Alternatieve sancties HALT Reclassering Rehabilitatie Restitutie
Situatiegericht	Functioneel toezicht Hang- en sluitwerk Veilig bouwen Stadswachten Verlichtingsmaatregelen	Directe schoonmaakacties Herinrichting wijken Particuliere beveiliging Verhoogde bewaking Verhoogde politiesurveillance	Sloop/aftopping Sluiting criminogene plaatsen
Slachtoffergericht	Adviezen aan slachtoffers Algemene voorlichting over preventie	Buren-belprojecten Buurtpreventie Escort services (vervoer) Gerichte voorlichting Hulp aan bejaarden Opzetten buurtorganisaties	Beveiligingsadviezen Opvangtehuizen Politie slachtofferhulp Slachtofferhulpprojecten

Uiteraard moet wel bedacht worden dat deze matrix uitsluitend betrekking heeft op criminaliteitspreventieve maatregelen. Bij de buurtbeheerprojecten vormen dit soort maatregelen een aanzienlijk deel van het totale maatregelenpakket, doch niet alle maatregelen zijn in deze matrix te 'vangen'. Maatregelen die bijvoorbeeld betrekking hebben op repressie van criminaliteit passen er niet in.

¹³

Waard, J.J. de en P.M. de Savornin Lohman - Preventie en buurtbeheer; criminaliteitspreventie op wijk- en buurtniveau. Directie Criminaliteitspreventie, Ministerie van Justitie, 's-Gravenhage 1991. Deze publikatie is gratis verkrijgbaar bij de DCP.

Als we de criminaliteitspreventieve maatregelen die in de 18 buurtbeheerprojecten worden getroffen, trachten te karakteriseren aan de hand van deze matrix, dan komen we tot de volgende kenschets.

De indruk bestaat dat de meeste maatregelen situatiegericht zijn. In enkele projecten waar da- ders in de projectbuurt wonen, worden ook dadergerichte maatregelen genomen (bv. Eindhoven- De Bennekel, Nijmegen, Groningen-Beijum/Lewenborg, Helmond). Slachtoffergerichte maatregelen komen nauwelijks voor; alleen een sporadisch voorkomend buurtpreventieproject (Arnhem, Dordrecht-Bleijenhoek) of slachtofferhulpproject (Helmond) zijn als zodanig aan te merken.

Verder valt op dat het merendeel van de maatregelen bestaat uit secundaire preventie, zoals bijvoorbeeld schoonmaakacties (Amersfoort, Nijmegen), herinrichting van de openbare ruimte (Dordrecht-Bleijenhoek, Groningen-Oosterpark, Rotterdam-Spangen), verbetering van de openbare verlichting (Dordrecht-Bleijenhoek, Groningen-Oosterpark, Amersfoort), zelfbeheer van groen (Eindhoven-Woensel) of sportveldjes (Nijmegen), het betrekken van rondhangende jongeren bij de inrichting en het beheer van de buurt (Enschede), buurthuiswerk gericht op allochtonen (Amersfoort), werkgelegenheidsprojecten (Dordrecht, Eindhoven, Rotterdam).

Daarnaast komt tertiaire preventie af en toe voor zoals bijvoorbeeld uithuiszetting van drugverslaafden (Groningen-Beijum/Lewenborg), resocialisatie van ex-gedetineerden (Helmond), analyse van het netwerk dat criminelen hebben (Groningen-Oosterpark).

Primaire preventie zien we relatief weinig in de projecten 'criminaliteitspreventie via buurtbeheer'; maatregelen zoals het verbeteren van hang- en sluitwerk (Groningen-Oosterpark), aanstellen van huismeesters en buurtconciërges (Arnhem) of wijkbeheerders (Enschede, Amersfoort), trappenhuis- of portiekgesprekken om ouderen en jongeren (Utrecht) of autochtonen en allochtonen (Rotterdam-Spangen) met elkaar in contact te brengen kunnen hiertoe gerekend worden. Verder vinden in Helmond veel activiteiten plaats vanuit de invalshoek van preventief jongerenbeleid, hetgeen ook onder primaire preventie valt. Overigens dient opgemerkt te worden dat in diverse gemeenten primaire preventie buiten de buurtbeheerprojecten om plaatsvindt (bv. hang- en sluitwerk verbeteren); het feit dat dit binnen de projecten relatief weinig aandacht krijgt wil dus niet altijd zeggen dat er niets aan gebeurt.

Dit betekent dus dat in de projecten de volgende combinaties uit de matrix relatief het meest voorkomen:

- secundair dadergericht (zie bv. Enschede, Dordrecht, Eindhoven, Rotterdam);
- tertiair dadergericht (zie bv. Helmond, Enschede, Groningen-Oosterpark);
- secundair situatiegericht (zie bv. Amersfoort, Nijmegen, Dordrecht-Bleijenhoek);
- tertiair situatiegericht (zie bv. Groningen-Beijum/Lewenborg, Rotterdam-Spangen).

Daarentegen komen de combinaties primair en tertiair slachtoffergericht nauwelijks of niet voor. Overigens werd in het rapport 'Preventie en buurtbeheer', waaraan deze matrix ontleend is, reeds aangegeven dat men zich bij buurtbeheer met name zal richten op secundaire en tertiaire maatregelen (zie pagina 17 uit deze brochure).

Welke maatregelen-combinatie de meest geschikte is, valt niet aan te geven. Dit verschilt per project. Een analyse van de problematiek in de desbetreffende buurt dient de basis te vormen voor de te nemen (combinatie van) maatregelen.

5.2 Organisatie

Alle projecten hebben als organisatievorm een projectmodel gekozen, waarin tenminste een breed samengestelde projectgroep (beheergroep) en een stuurgroep (beleidsgroep, begeleidingsgroep) en een coördinator aanwezig zijn. In veel projecten zijn er onder de projectgroep bovendien taakgerichte werkgroepen 'gehangen'.

Projectgroep

In de projectgroepen zitten vooral mensen die door hun functie bij het project zijn betrokken (bijvoorbeeld ambtenaren, welzijnswerkers, medewerkers van woningcorporaties). Daarnaast zijn in vrijwel alle projectgroepen ook bewoners vertegenwoordigd, hetzij rechtstreeks, hetzij via het opbouwwerk. Alleen in Enschede zijn er nog geen bewoners betrokken. In Enschede kiest men er bewust voor om de bewoners pas na een jaar in de organisatie te betrekken, om eerst intern bij de gemeente de diensten goed op elkaar af te kunnen stemmen.

Bewoners nemen overigens een bijzondere plaats in binnen de organisatie. Zij zijn immers zowel doel als middel van de projecten. Voor de beherende instanties is het van belang dat de bewoners tevreden worden over het beheer van hun woning en leefomgeving (bewoners als doel). Om dit doel te bereiken is het van belang dat bewoners kenbaar maken welke wensen en klachten ze hebben, meedenken over de uitvoering van maatregelen en is het wenselijk dat zij participeren in het beheer (bewoners als middel).

In het algemeen nemen bewoners deel aan de projecten vanuit de optiek dat zij de problemen in hun buurt zo volledig en goed mogelijk aangepakt willen zien.

Instanties hebben echter een andere optiek dan bewoners. Hun belangen zijn het handhaven van de eigen positie, samenwerking en afstemming onderling, het tevreden stellen van bewoners in de projectbuurt maar ook in andere beheergebieden. Tussen de optiek van bewoners en die van instanties kan dus een zekere spanning bestaan. Voor sommige projecten (met name in Eindhoven) is dit aanleiding geweest tot het vormen van enerzijds een bewonersgroep en anderzijds een platform van instanties binnen de projectorganisatie (zie ook onder 'Coördinatie').

Belangenstrijd binnen projectgroepen komt overigens (nog) nauwelijks voor. Dit wil niet zeggen dat er geen belangentegenstellingen bestaan. De indruk bestaat dat dergelijke tegenstellingen opgelost worden in de fase vóór het opzetten van een organisatiestructuur (zie bv. onderstaand bij 'coördinatie').

De deelnemers aan de projectgroep blijken niet altijd over voldoende mandaat en tijd te beschikken. Met name in de projecten in Dordrecht, Arnhem en Amsterdam-Noord wordt melding gemaakt van gebrek aan gemandateerde participanten. In het laatstgenoemde project heeft dit al geleid tot een aanpassing van de organisatiestructuur. In Rotterdam-Spangen bestaat wel voldoende mandaat binnen de projectgroep (het bestuurlijke preventieproject), doch worden problemen met mandatering ondervonden bij de aansluiting naar het bredere terrein van wijkbeheer.

De budgetten waarover beschikt kan worden, zijn vaak niet toereikend. Dit komt in vrijwel elk project voor, aangezien men overal met bezuinigingen op landelijk niveau te maken heeft.

Stuurgroep

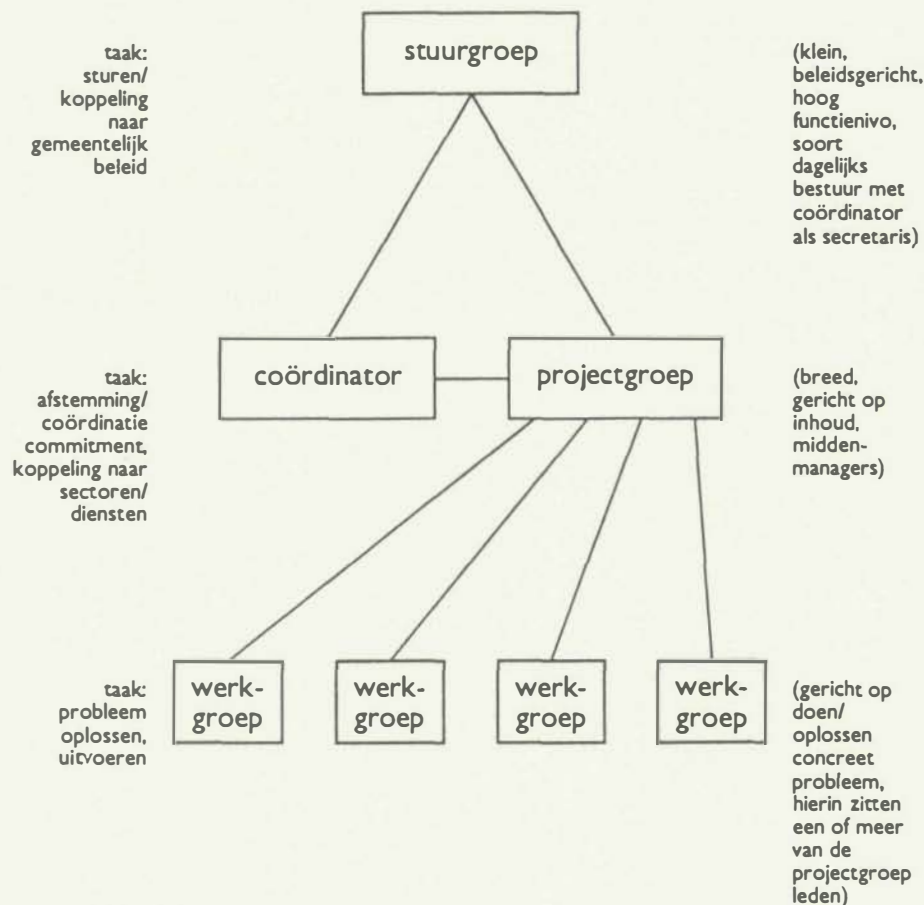
In de stuurgroep is in het algemeen het beleidsniveau van de participerende organisaties vertegenwoordigd. In enkele gevallen wordt de stuurgroep gevormd door een bestaand orgaan, zoals bijvoorbeeld een commissie Sociale Vernieuwing, een stuurgroep Bestuurlijke Preventie of een commissie Stadsvernieuwing, al dan niet met enkele aanpassingen in de samenstelling.

Taakgerichte werkgroepen

In de meeste projecten ziet men al snel taakgerichte werkgroepen ontstaan. Clubjes mensen die zich direct wijden aan de oplossing van een concreet probleem. In de werkgroepen vinden we meestal dezelfde personen terug als in de projectgroep.

Als we het 'gemiddelde organisatiemodel' schematisch samenvatten ziet dat er als volgt uit (zie schema 4).

Schema 4: Organisatiemodel projecten

Het lijkt erop dat de projectgroep vooral in de aanvangsfase een belangrijke rol speelt. Zodra de werkgroepen echter actief worden, lijkt de betekenis van de projectgroep minder te worden. Dat heeft ongetwijfeld ook te maken met het feit dat een projectgroep soms onstuitbaar lijkt uit te dijen als steeds meer organisaties en instellingen zich aansluiten.

Overigens merken we op dat in diverse gemeenten toch ook geheel andere organisatiemodellen voorkomen. Met name als 'criminaliteitspreventie via buurtbeheer' onderdeel uitmaakt van een veel bredere buurtbeheeraanpak, komen andere modellen voor.

Coördinatie

In vrijwel alle projecten is er één coördinator aangesteld. Enkele projecten werken met twee of meer coördinatoren (Groningen-Oosterpark, Amsterdam-Noord, Eindhoven-De Bennekel, Eindhoven-Woensel West).

Een nadeel van het hebben van één coördinator is in Amsterdam-De Pijp al gebleken: door langdurige ziekte van de coördinator heeft het project enkele maanden stilgelegen.

De opzet die in Groningen-Oosterpark is gekozen kan een dergelijk probleem beter opvangen. Men heeft daar twee deeltijd-coördinatoren (elk 20 uur per week) aangesteld. Eén van de twee is officieel coördinator.

In Amsterdam-Noord werkt men met een jaarlijks roulerend coördinatorschap. Drie verschillende instanties trekken bij toerbeurt het project. Dit heeft, naast het bevorderen van de continuïteit, als voordeel dat de inbreng van de diverse instanties min of meer even groot is, gezien over de hele looptijd van het project. Er bestaat wel een kans dat het jaarlijks wisselen van rol een omschakeling betekent die extra tijd vergt.

De beide Eindhovense projecten kennen een andere invulling van het coördinatorschap. Hier heeft men telkens voor vraag- en aanbodzijde afzonderlijk een coördinator aangesteld. Onder

vraagzijde dient men de bewoners en gebruikers van de buurt te verstaan of hun vertegenwoordigers zoals opbouwwerk of buurtwerk. Met de aanbodzijde worden de beherende instanties aangevuld, bijvoorbeeld gemeente, energiebedrijf, woningcorporatie.

De vraag die zich hierbij opdringt is: 'Wie coördineert beide coördinatoren?'. Er moet immers afstemming plaatsvinden tussen de coördinator vraagzijde en de coördinator aanbodzijde. Uit de gesprekken met de Eindhovense coördinatoren komt naar voren dat dit model is voortgekomen uit onderliggende belangentegenstellingen. Of deze oplossing op langere termijn werkt, is een boeiend vraagstuk voor de procesevaluatie. Bij de nameting zal dan ook bezien worden hoe deze wijze van coördinatie is verlopen.

In Helmond is voor de coördinatie van het project gedurende het eerste jaar een extern organisatie-adviesbureau in de arm genomen. Hoe de coördinatie in de volgende twee jaren geregeld zal worden, is nog onbekend.

Bij de meeste (namelijk 13) buurtbeheerprojecten zijn de coördinatoren in vaste dienst bij één van de instanties die participeren in het project. Zij worden dan gedurende de looptijd van het project voor een aantal uren per week vrijgemaakt; het aantal uren varieert van 8 tot 40 per week. Alleen in Arnhem wordt met een coördinator gewerkt, die 'gemeentelijk coördinator buurtbeheer' als reguliere functie-omschrijving heeft.

In enkele projecten werkt men met een tijdelijk aangetrokken projectcoördinator, namelijk in Amsterdam-De Pijp, Groningen-Beijum/Lewenborg, Maastricht en Utrecht. Het risico bij een tijdelijk aangestelde coördinator is dat zo iemand tegen de tijd dat een project ten einde loopt vaak elders 'een goed heenkomen zoekt' en voortijdig het project verlaat.

Begeleiding en ondersteuning

De subsidieverlener (DCP) draagt zorg voor de begeleiding en ondersteuning. In de praktijk vindt dit tot nu toe plaats door periodieke deelname aan vergaderingen van stuurgroepen of begeleidingsgroepen (veelal bestaand uit stuurgroepleden en enkele extra deelnemenden) van de projecten. We moeten constateren dat de deelname aan vergaderingen door de DCP in deze eerste fase achterbleef. De deelname van de DCP aan stuurgroep- of begeleidingsgroep-vergaderingen wordt door de projecten overigens wel als positief en waardevol beoordeeld.

Informatiedag

Verder is er in samenwerking met Dordrecht, één van de gemeentes die subsidie ontvangt voor criminaliteitspreventie via buurtbeheer en die drie projecten op dit gebied heeft opgezet, een informatiedag met lezingen en workshops georganiseerd voor de betrokkenen van de 18 projecten. De informatiedag werd door het merendeel van de bezoekers erg nuttig bevonden¹⁴.

Behoeftes aan kennis en ondersteuning

Uit de dataverzameling bij projecten is ons gebleken dat er behoefte bestaat aan kennis omtrent het opzetten en uitvoeren van een project. Dit punt verdient nadere aandacht.

Daarnaast is er aan de aanbevolen inzet van consultants of onderzoekers voor specifieke problemen (zie het rapport 'Preventie en buurtbeheer') nog geen invulling gegeven. Het verdient aanbeveling dat de DCP zich spoedig over dit probleem buigt. Eén van de eerste specifieke problemen, waarmee diverse projecten kampen, is hoe de bewoners te activeren.

5.3 Planning

Onder het kopje 'planning' wordt in het rapport 'Preventie en buurtbeheer' een aantal aandachtspunten behandeld, te weten:

1. een degelijke voorbereiding (met name probleemanalyse);
2. het stellen van realistische doelen en tijdstermijnen en deze expliciet vastleggen;

¹⁴ Een bundel met verslagen van deze werkconferentie is te verkrijgen bij de bestuursdienst van de gemeente Dordrecht.

3. het geven van een (met name voor bewoners) duidelijke start aan het project en een spoedig vervolg na de start;
4. periodiek evalueren en bijstellen van doelen.

Het treffen van een degelijke voorbereiding bestaat volgens de brochure voornamelijk uit een goede probleem- en criminaliteitsanalyse, hierbij kunnen een meldpunt of onderzoek nuttige diensten bewijzen.

De indruk bestaat dat in de projecten in het algemeen een goede voorbereiding heeft plaatsgevonden. In veel gevallen waren reeds onderzoeksgegevens beschikbaar over (delen van) de problematiek in de bewuste buurt. Was deze informatie niet voorhanden, dan voerde men alsnog enig (aanvullend) onderzoek uit.

In vrijwel alle projecten zijn meldpunten aanwezig, uitgezonderd in Groningen-Beijum/Lewenborg en -Oosterpark. Sommige hiervan bestonden al voordat de projecten 'criminaliteitspreventie via buurtbeheer' startten. Dit heeft te maken met het feit dat de meeste buurten al langer met problemen kampen. In Groningen opent men bewust geen meldpunt voor buurtbeheer omdat de bestaande meldpunten van o.m. wijkpolitie en woningcorporatie al voldoende geacht worden. Men wil geen verwarring scheppen door weer een meldpunt toe te voegen.

Voor een criminaliteitsanalyse wordt vrijwel altijd gebruik gemaakt van politiecijfers. Gebaseerd op aangiften van delicten heeft men dus enig zicht op de plaatsvindende criminaliteit. In sommige gevallen is hierover meer informatie bekend uit recent gehouden slachtofferenquêtes/bevolkingsonderzoek (Arnhem, Eindhoven-De Bennekel, Amsterdam-De Pijp, Enschede).

Wat het tweede punt betreft, het stellen en expliciet vastleggen van realistische doelen en tijds-termijnen, valt op dat duidelijk evalueerbare doelen regelmatig ontbreken. Maatregelen worden wel expliciet in plannen van aanpak en dergelijke vastgelegd, doch waarom de betreffende maatregelen worden genomen, is lang niet altijd aangegeven. Hiermee zal het evalueren en eventueel bijstellen van doelen een moeilijke zaak worden.

Tijdstermijnen staan veelal in globale zin vermeld; bijvoorbeeld 'eerste helft 1993'. Dit lijkt een realistische wijze van aanduiden. De praktijk leert immers dat het moeilijk is termijnen exact vast te leggen omdat er dikwijls onvoorziene omstandigheden spelen. De termijnen die men aangeeft, lijken eveneens reëel.

In veel gevallen wordt een duidelijke start gegeven aan de projecten, bijvoorbeeld met een schoonmaakactie, groot onderhoud, opening van een meldpunt of buurtwinkel, bewonersavonden, een kranteartikel of het afsluiten van brandgangen (o.m. in Amersfoort, Amsterdam-Noord, Arnhem, de Dordtse projecten, Eindhoven-De Bennekel, Eindhoven-Woensel, Enschede, Nijmegen, Rotterdam-Spangen en -Tarwewijk). In enkele gevallen heeft men voor de bewoners nog geen richtbaarheid aan het project gegeven. Men treft dan achter de schermen gedegen voorbereidingen om na een duidelijk merkbaar startpunt meteen door te gaan met andere activiteiten zodat het project 'de vaart erin houdt' in de ogen van de bewoners. Dit is bijvoorbeeld het geval in de beide Groningse projecten, in Helmond en in Maastricht.

In een enkel project (bijvoorbeeld Utrecht) heeft men wel al aan de bewoners laten weten dat er iets gaat gebeuren, maar vreest men hiermee te vroeg geweest te zijn, omdat de werkelijke uitvoering op zich laat wachten. In het specifieke geval van Utrecht werd de vertraging veroorzaakt door moeite met het vinden van een coördinator. (Inmiddels is er een coördinator aangesteld.)

In het algemeen beseft men, getuige de antwoorden op de open vragen, heel goed dat direct zichtbare resultaten in het begin belangrijk zijn.

Het laatstgenoemde punt, periodieke evaluatie en eventueel bijstellen van de doelen, heeft nog niet in veel projecten plaatsgevonden. In veel projecten heeft men zich voorgenomen dit jaarlijks te doen. De projecten die eerder gestart zijn, hebben de eerste jaarlijkse evaluatie net achter de rug (Dordrecht (3x), Rotterdam (2x) of houden deze binnenkort (Amsterdam (2x)). Er zijn enkele projecten waar tijdens het interview bleek dat hieraan nog niet gedacht was. De indruk bestaat dat men zich in deze projecten nu wel heeft voorgenomen dergelijke toetsingsmomenten in te bouwen.

5.4 Rol van onderzoek

Onderzoek kan bij buurtbeheer een rol spelen in de voorbereidingsfase (probleemanalyse, hoe problemen aanpakken?, is er draagvlak?) en bij de evaluatie (van zowel proces als effect).

Zoals onder het kopje 'planning' al beschreven werd, is er bij de voorbereiding inderdaad in alle projecten gebruik gemaakt van (al dan niet bestaand) onderzoek. Men hecht dus kennelijk belang aan onderbouwing van de plannen met onderzoek. Daarnaast hanteert men hierbij demografische cijfers en criminaliteitscijfers.

Enkele projectcoördinatoren (bijvoorbeeld in Rotterdam) hebben door een extern bureau een probleeminventarisatie laten maken, andere laten dit door de 'eigen' gemeentelijke dienst Onderzoek verrichten (bijvoorbeeld Arnhem, Eindhoven, Enschede).

In minder kapitaalkrachtige projecten probeert men onderzoek door studenten of stagiaires te laten uitvoeren (bijvoorbeeld Maastricht).

Niet altijd wordt het draagvlak onder bewoners gepeild. Dit gebeurt soms bewust niet omdat men het te tijdrovend vindt. In Amersfoort heeft de gemeente voordat het project feitelijk gestart was zelf prioriteiten gesteld op basis van de wijkenmerken zonder een probleeminventarisatie te houden onder bewoners.

Ook voor evaluatie wordt onderzoek gebruikt. Ten behoeve van effectevaluatie worden in de meeste projecten voortdurend (meestal maandelijks) diverse cijfers bijgehouden (zoals criminaliteitscijfers en bewoners-mutatiecijfers). Hierbij spelen soms praktische problemen, bv. als tussentijds op een ander registratiesysteem overgeschakeld wordt (bijvoorbeeld Dordrecht). Van enkele projecten zijn de eerste jaarlijkse evaluatierapporten inmiddels gemaakt (bijvoorbeeld proces- en effectevaluatie van de drie Dordtse projecten).

Hierbij speelt ongetwijfeld een rol dat de subsidiegever (DCP) van meet af aan gesteld heeft dat vooronderzoek en monitoring van gegevens over criminaliteit, onveiligheid en verloedering van groot - zo niet essentieel - belang is.

Om de gemeenten hierbij te ondersteunen is reeds in een heel vroeg stadium (maart 1991) ten behoeve van de 18 projecten het 'Stalenboek criminaliteit, verval en onveiligheid' uitgebracht. Daarin worden instrumenten aangereikt om criminaliteit, onveiligheid en verval te meten. Het ligt in de bedoeling om dit Stalenboek op basis van de ervaringen van de 18 projecten te herzien en dan breder te distribueren.

5.5 Samenvatting en aanbevelingen

In dit hoofdstuk hebben we de praktijk van de 18 criminaliteits-buurtbeheer projecten vergeleken met de handreikingen zoals die gegeven worden in de DCP-brochure 'Preventie en Buurtbeheer' (De Waard en De Savornin Lohman, 1991). Samenvattend komt uit die vergelijking het volgende naar voren:

- er worden voornamelijk secundair en tertiair dadergerichte alsmede secundair en tertiair situatiegerichte maatregelen genomen in het kader van buurtbeheer;
- er vinden geen of nauwelijks primair en tertiair slachtoffergerichte maatregelen plaats;
- er wordt in bijna alle projecten een projectmodel als organisatievorm gehanteerd (stuurgroep, projectgroep, coördinator);
- in sommige projectgroepen zijn onvoldoende mandaten, tijd en budgetten verleend aan enkele van de deelnemende personen;
- er zijn in aanleg (deels) tegengestelde belangen aanwezig tussen bewoners en beherende instanties;
- de meeste projecten hebben één coördinator; daarnaast komen roulerende coördinatie, in vraag- en aanbodzijde gesplitste coördinatie, gedeelde coördinatie en externe coördinatie voor; welk model men ook gekozen heeft: gecoördineerd wordt er;
- de verhouding tussen tijdelijk en vast aangestelde coördinatoren is ongeveer gelijk;
- het bijwonen van begeleidingsgroepvergaderingen van de projecten door de DCP blijft in de eerste fase achter bij de oorspronkelijke plannen; DCP-bijwoning van dergelijke vergaderingen wordt positief beoordeeld door de projectcoördinatoren;

- er is een informatiedag georganiseerd ter begeleiding van de 18 projecten; deze dag werd door de meeste deelnemers waardevol gevonden;
- er is behoefte aan kennis over projectmatig werken;
- er is een beginnende behoefte aan een steunpunt of consulent ('help-desk') voor ad hoc problemen;
- bewonersactivering vormt voor veel projecten een knelpunt;
- alle projecten hebben een goede voorbereiding getroffen;
- er zijn globaal twee modellen van voorbereiding te onderscheiden:
 - a) snel beginnen met een kleine groep betrokkenen, waarna via een sneeuwbalmethode het project steeds breder en krachtiger wordt (Bolero-principe, zie Van Soomeren, 1992)¹⁵;
 - b) langdurig voorbereiden om met een brede groep betrokkenen grondig aan het werk te kunnen gaan (Beethoven-principe, zie Van Soomeren, 1992);
- er vindt in alle projecten probleem- en criminaliteitsanalyse¹⁶ plaats; dit geschiedt meestal met behulp van onderzoek en registratiesystemen;
- doel-middelen ketens ontbreken bijna altijd in de plannen van projecten;
- tijdstermijnen worden realistisch gesteld;
- er is meestal voor bewoners een duidelijk startmoment waarop de projecten beginnen;
- men is er in alle projecten op gericht om op korte termijn voor de bewoners zichtbare resultaten te bereiken;
- men peilt meestal het draagvlak onder bewoners, doch kiest er soms bewust voor (bv. om redenen van tijdwinst) om dit achterwege te laten;
- in vrijwel alle projecten heeft men zich tussentijdse (meestal jaarlijkse) evaluatie van de activiteiten voorgenomen;
- men kent een belangrijke rol toe aan onderzoek, zowel bij de voorbereiding als ten behoeve van evaluatie.

Aanbevelingen

Een aantal van de voorgaande constateringën zit nog in de sfeer van "men neemt zich voor om". Dat is ook logisch, want ten tijde van de onderhavige voormeting van de procesevaluatie (eind 1991/begin 1992) waren veel projecten nog maar net gestart.

Daarmee komen we tot besluit op een essentiële karaktertrek van deze voormetingsrapportage. Eigenlijk valt er in definitief concluderende zin nog weinig te zeggen. Pas in 1994 zijn definitieve conclusies te trekken. Gezien de diversiteit van de projecten (qua inhoud, aanpak, organisatie, etc.) moet het mogelijk zijn om in een relatief korte tijd veel te leren. Om op gestructureerde wijze leerervaringen op te doen en uit te wisselen is echter wel een en ander nodig. Voor een centraal geregistreerde evaluatie is - anders dan bij de eerste golf bestuurlijke preventieprojecten die tussen 1985 en 1990 liep - zorggedragen via de procesevaluatie (DSP) en effectevaluatie (WODC) in opdracht van de Centrale Directie Wetenschapsbeleid en Ontwikkeling (CDWO) en de Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie.

In de evaluatie ligt echter de nadruk op de voor- en de nameting. De uitwisseling van tussentijdse leerervaringen is in feite niet of nauwelijks geregeld. De DCP-begeleiding speelt hier natuurlijk een belangrijke rol, maar juist die begeleiding staat onder druk, zoals we constateerden. Met de organisatie van de eerste conferentie van de 18 projecten in Dordrecht (13 maart 1992) zijn de projecten zelf (en met name Dordrecht) in het gat van de tussentijdse kennisoverdracht/-uit-

¹⁵ Soomeren, P. van - Knelpunten en oplossingen in de 12 gemeenten; een eerste stand van zaken van de projecten. In: Bundel met verslagen van de werkconferentie gehouden te Dordrecht op vrijdag 13 maart. Gemeente Dordrecht, 1992.

¹⁶ Door de nadruk die de DCP op dit punt legt en de door de DCP geboden steun met behulp van het in 1991 uitgebrachte Stalenboek, wordt inderdaad tegemoet gekomen aan een conclusie die ook Polder en Van Vlaardingen trokken naar aanleiding van een meta-evaluatie van de (Roethof) bestuurlijk preventieprojecten: "Het lokale preventiebeleid kan de effectiviteit vergroten door op systematische wijze projecten te ontwerpen. Zo'n ontwerp dient te zijn gebaseerd op een grondige probleem-analyse" (Polder, W. en F.J.C. van Vlaardingen, Preventiestrategieën in de praktijk (een meta-evaluatie van criminaliteitspreventieprojecten), WODC/Gouda Quint, SEC-reeks, 1992, pagina 77).

wisseling gesprongen. Het is de vraag of een gemeente (c.q. de gemeenten) die taak zonder verdere steun kan en wil blijven vervullen.

Voorts is er een behoefte aan kennisvermeerdering (bv. een cursus projectmatig werken) en ondersteuning (help-desk) geconstateerd, waarin de gemeenten waarschijnlijk niet zelf kunnen voorzien. Dit punt verdient nadere aandacht van met name de DCP.

In de projecten zou aanzienlijk meer aandacht besteed moeten worden aan het verband tussen doelstellingen en middelen waarmee men deze denkt te bereiken. Maatregelen dienen altijd afgeleid te zijn van één der projectdoelstellingen. Op dit moment moet worden geconstateerd dat men in de projecten de koppeling tussen doelen en middelen veelal niet zwart op wit heeft aangegeven. Het is van het grootste belang dit wel te doen, in verband met evaluatie tussentijds en achteraf; effecten van de maatregelen zijn anders niet aan te tonen.

Voorts is er aandacht nodig voor het verkrijgen van voldoende mandatering, tijd en budget van afzonderlijke projectdeelnemers. Uit de verzamelde gegevens komt naar voren dat de flexibiliteit en slagvaardigheid van projectgroepen vaak te wensen over laten. Met name gebrek aan mandatering wordt hiervoor als belangrijke oorzaak aangewezen.

Bij projecten waar met één coördinator gewerkt wordt, is het van belang een vervanger aan te wijzen of anderszins te zorgen voor een 'vangnet'. Ook moet rekening gehouden worden met een voortijdig vertrek van de coördinator tegen het einde van de looptijd van het project, wanneer een coördinator een tijdelijk dienstverband heeft. Het verdient aanbeveling de continuïteit van de projectcoördinatie tot het einde toe te waarborgen.

Tot slot is het van belang zich bewust te zijn van de onderliggende tegenstelling in de belangen van bewoners en die van beherende instanties. Bewoners kunnen hierdoor onrealistische verwachtingen hebben, waaraan de beherende instanties niet kunnen voldoen. Anderzijds kan de tijdelijke extra aandacht van instanties voor de wensen van bewoners in de projectbuurten ten koste gaan van andere te beheren gebieden. Het risico dat deze gebieden de buurtbeheer-buurtten van de toekomst worden, is niet denkbeeldig.

DCP-Publikaties

- SEC

Tijdschrift over Samenleving en Criminaliteitspreventie
ISSN 0920-5128

verschijnt vier maal per jaar
(1-1; 1-4; 1-7; 1-10)

- SEC

Tijdschrift over Samenleving en Criminaliteitspreventie
Speciale uitgave voor en door jongeren
ISSN 0920-5128

april 1988 (no 2-4a)
(Beperkt leverbaar)

- SEC

Tijdschrift over Samenleving en Criminaliteitspreventie
Speciale uitgave over 5 jaar criminaliteitspreventie
in het kader van 'Samenleving & Criminaliteit'
ISSN 0920-5128

mei 1991 (no 5-2a)

- SEC

Tijdschrift over Samenleving en Criminaliteitspreventie
Speciale uitgave over criminaliteit in en rond de winkel
ISSN 0920-5128

december 1991 (no 5-4a)
(Beperkt leverbaar)

- SEC

Tijdschrift over Samenleving en Criminaliteitspreventie
Speciale uitgave over Woninginbraak
ISSN 0920-5128

december 1992 (no 6-4a)

- Verlichting

*Verlichtingstechniek als hulpmiddel
bij criminaliteitspreventie*

ISBN 90-5319-002-3

S.W. Heugen
S.M.J. de Krom
A.W.A. Moll
A.J.H. Voermans
december 1989

- Woninginbraak in Nederland

*Een analyse van het inbraakrisico op landelijk,
regionaal en lokaal niveau in 1988*
ISBN 90-5319-003-1

J.J.A. Essers
A.W.M. Eijken
januari 1990

- Voorlichting

Effecten van voorlichting bij misdaadpreventie 1985-1988
ISBN 90-5319-004-X

A.W.M. Eijken
D.D. van Oosterzee
maart 1990

- Bedrijfsleven en Criminaliteit

*Kerngetallen uit de eerste Nederlandse
slachtofferenquête onder bedrijven, 1988*
ISBN 90-5319-005-8

Bureau Criminaliteitspreventie
Van Dijk en Van Soomeren BV
mei 1990

- Criminaliteitsbeeld van Nederland

*Ontwikkeling en omvang van de criminaliteit
in de periode 1980-1989*
ISBN 90-5319-006-6

A.W.M. Eijken
november 1990

- **Wegwijzer 1991**
Taken, doelstellingen en personen van de Directie Criminaliteitspreventie
- **Preventie en Buurtbeheer**
Criminaliteitspreventie op wijk- en buurtniveau
ISBN 90-5319-007-4
- **Standaard enquête bevolking**
Bevolkingsonderzoek in verband met criminaliteitsbeleid ten behoeve van politie, bestuur en openbaar ministerie
ISBN 90-5319-008-2
- **Overvallen**
Overvalcriminaliteit tegen het bedrijfsleven in Nederland; periode 1980-1989
ISBN 90-5319-009-0
- **Heling**
Een onderzoek naar de mogelijkheden tot intensivering van helingbestrijding door politie, bestuur en justitie
ISBN 90-5319-010-4
- **Slachtofferzorg en Criminaliteitspreventie**
Werwijze en effecten bij slachtofferzorg en preventieve voorlichting door politiefunctionarissen
ISBN 90-5319-011-2
- **Woninginbraak**
Motieven en werkwijzen vanuit daderperspectief
ISBN 90-5319-013-9
- **Particuliere Beveiliging**
Omvang, wet- en regelgeving in Nederland en Europa
ISBN 90-5319-012-0
- **Criminaliteitsbeeld van Nederland**
Criminaliteit, onveiligheid en preventie in de periode 1980-1990
ISBN 90-5319-014-7
- **Criminaliteit en Technology Assessment**
Verkenning van een verwaarloosde relatie
ISBN 90-5319-015-5
- **Criminaliteit en Technology Assessment**
Wetenschapstheoretische verkenning van een verwaarloosde relatie
ISBN 90-5319-017-1
- **Criminaliteit en de detailhandel**
Resultaten van een enquête onder detaillisten, 1991
ISBN 90-5319-016-3
- R.G.H. van Kaam
maart 1991
- J. de Waard
P.M. de Savornin Lohman
juni 1991
- T.J. van Dijk (AGB/Intomart)
juni 1991
- N.J.G. Mertens
R.D. de Leve
juli 1991
- P.H. Renooy
september 1991
- A.W.M. Eijken
D.D. van Oosterzee
oktober 1991
- Van Dijk, Van Soomeren & Partners
in opdracht van DCP/LBVM
december 1991
- J.J. de Waard
J. van der Hoek
december 1991
- A.W.M. Eijken
december 1991
- G.J. de Raaf
februari 1992
- G.J. de Raaf
februari 1992
- Van Dijk, Van Soomeren & Partners
in opdracht van de DCP
maart 1992

● **Veiligheidszorg in Nederlandse musea**
Een inventarisatie
ISBN 90-5319-018-X

Olav Etman en Nelleke Eelman
in opdracht van de DCP
maart 1992

● **Jongeren en geweldscriminaliteit**
Een nadere analyse van de 'harde kern'
ISBN 90-5319-020-1

B.M.W.A. Beke en W.M. Kleiman
in opdracht van de DCP
september 1992

● **Transito's**
Onderzoek naar slachtofferschap onder forenzen en toeristen
ISBN 90-5319-019-8

T.J. van Dijk (AGB Intomart)
in opdracht van de DCP
september 1992

● **Criminaliteitsbeeld van Nederland**
*Criminaliteit, onveiligheid en preventie
in de periode 1980-1991*
ISBN 90-5319-022-8

A.W.M. Eijken
december 1992

● **Lokaal ernstige criminaliteit**
Een stappenplan voor een integrale aanpak
ISBN 90-5319-023-6

K.B. Blits
A.W.M. Eijken
Februari 1993

● **Criminaliteit in en rond ziekenhuizen**
*Een landelijk onderzoek naar criminaliteit,
beveiliging en onveiligheidsgevoelens*
ISBN 90-5319-024-4

H. Oosten (Schalke & Partners)
in opdracht van de DCP
Februari 1993

● **Criminaliteitspreventie via buurtbeheer**
*Resultaten voormetingsfase procesevaluatie
van 18 buurtbeheerprojecten*
ISBN 90-5319-025-2

Van Dijk, Van Soomeren & Partners
in opdracht van de DCP
Maart 1993

Deze gratis publikaties kunnen **UITSLUITEND SCHRIFTELIJK** worden aangevraagd bij:
Ministerie van Justitie
Stafafdeling Informatievoorziening, kamer H 925
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Levering geschiedt zolang de voorraad strekt.